

EBA/GL/2017/06

20/09/2017

Kredito įstaigų kredito rizikos valdymo praktikos ir tikėtinų kredito nuostolių apskaitos

gairės

1. Atitiktis gairėms ir informavimo pareiga

Šių gairių statusas

1. Šiame dokumente pateiktos pagal Reglamento (ES) Nr. 1093/2010¹ 16 straipsnį parengtos gairės. Pagal Reglamento Nr. 1093/2010 16 straipsnio 3 dalį kompetentingos institucijos ir finansų įstaigos turi dėti visas pastangas siekdamos laikytis šių gairių.
2. Gairėse išdėstoma EBI nuomonė dėl tinkamos priežiūros praktikos Europos finansų priežiūros institucijų sistemoje arba dėl to, kaip Sąjungos teisė turėtų būti taikoma tam tikroje srityje. Reglamento (ES) Nr. 1093/2010 4 straipsnio 2 dalyje apibrėžtos kompetentingos institucijos, kurioms taikomos šios gairės, turėtų jų laikytis ir atitinkamai jas įtraukti į savo praktiką (pvz., iš dalies pakeisti savo teisinę sistemą arba priežiūros procesus), įskaitant tuos atvejus, kai gairės pirmiausia yra skiriamos įstaigoms.

Pranešimo reikalavimai

3. Pagal Reglamento Nr. 1093/2010 16 straipsnio 3 dalį kompetentingos institucijos iki 20.11.2017. privalo EBI pranešti, ar laikosi arba ketina laikytis šių gairių, arba nurodyti nesilaikymo priežastis. Jeigu kompetentingos institucijos iki šio termino nepateiks jokio pranešimo, EBI laikys, kad jos gairių nesilaiko. Pranešimus reikėtų siųsti adresu compliance@eba.europa.eu užpildžius EBI interneto svetainėje pateiktą formą ir įrašius nuorodą „EBA/GL/2017/06“. Pranešimus turėtų teikti asmenys, turinys įgaliojimus pranešti apie gairių laikymąsi savo kompetentingų institucijų vardu. Apie visus gairių laikymosi pasikeitimus taip pat būtina pranešti EBI.
4. Pranešimai bus skelbiami EBI interneto svetainėje pagal 16 straipsnio 3 dalį.

¹ 2010 m. lapkričio 24 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 1093/2010, kuriuo įsteigiama Europos priežiūros institucija (Europos bankininkystės institucija), iš dalies keičiamas Sprendimas Nr. 716/2009/EB ir panaikinamas Komisijos sprendimas 2009/78/EB (OL L 331, 2010 12 15, p. 12).

2. Dalykas, taikymo sritis, adresatai ir apibrėžtys

Dalykas

5. Šiose gairėse aprašoma tinkamo kredito įstaigų kredito rizikos valdymo praktika, susijusi su tikėtino kredito nuostolio (toliau – TKN) apskaitos sistemų įdiegimu ir nuolatiniu taikymu.
6. Be to, šiose gairėse pateikiamos rekomendacijos kompetentingoms institucijoms dėl kredito rizikos valdymo praktikos, politikos, procesų ir procedūrų, kurios turi įtakos atidėjinių lygiui.

Taikymo sritis

7. Šios gairės taikomos tai kredito įstaigų kredito rizikos valdymo praktikai, kuri turi įtakos kredito rizikos vertinimui, tikėtinų kredito nuostolių dėl skolinimo pozicijų apskaičiavimui ir atidėjiniams pagal taikomą apskaitos sistemą. Be to, šios gairės galioja, kai skolinimo pozicijos balansinė vertė tiesiogiai sumažinama nesinaudojant atidėjinių (vertės sumažinimo) sąskaita, jei tai leidžiama pagal taikomą apskaitos sistemą. Šiomis gairėmis nenustatomi jokie papildomi tikėtinų nuostolių nustatymo reikalavimai kapitalo reguliavimo tikslais.
8. Gairės yra pagrįstos Direktyvos 2013/36/ES² 74 straipsniu, kuriame nurodyta, kad įstaigos privalo turėti tinkamus vidaus kontrolės mechanizmus, įskaitant patikimas valdymo ir apskaitos procedūras, suderintas su patikimu ir veiksmingu rizikos valdymu ir skatinančias tokį valdymą, ir tos direktyvos 79 straipsnio b ir c punktais, kuriuose nurodyta, jog kompetentingos institucijos privalo užtikrinti, kad įstaigos taikytų vidaus metodikas, leidžiančias joms įvertinti atskirų skolininkų kredito riziką, taip pat kredito riziką portfelio lygiu ir atitinkamai veiksmingą nuolatinį įvairių su kredito rizika susijusių portfelių ir pozicijų, įskaitant probleminių kreditų nustatymą ir valdymą bei tinkamų vertės koregavimų ir atidėjinių nustatymą, administravimą ir stebėjimą. Be to, Direktyvos 2013/36/ES 88 straipsnio 1 dalies b punkte numatytas principas, kad „valdymo organas privalo užtikrinti apskaitos ir finansinių ataskaitų teikimo sistemų vientisumą, įskaitant finansų bei veiklos kontrolę ir teisės aktų bei atitinkamų standartų laikymąsi“. Galiausiai, kaip nurodyta Direktyvos 2013/36/ES 104 straipsnio 1 dalyje, kompetentingos institucijos gali taikyti priežiūros priemones, įskaitant reikalavimą sustiprinti tvarką, procesus, mechanizmus ir strategijas, įdiegtus pagal 73 ir 74 straipsnius (104 straipsnio 1 dalies b punktas), taikyti specialią atidėjinių politiką arba turto valdymo tvarką nuosavų lėšų poreikio atžvilgiu (104 straipsnio 1 dalies d punktas).

² 2013 m. birželio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2013/36/ES dėl galimybės verstis kredito įstaigų veikla ir dėl riziką ribojančios kredito įstaigų ir investicinių įmonių priežiūros, kuria iš dalies keičiama Direktyva 2002/87/EB ir panaikinamos direktyvos 2006/48/EB bei 2006/49/EB (OL L 176, 2013 6 27, p. 338).

9. 4.3 skirsnyje pateiktos gairės taikomos tik toms kredito įstaigoms, kurios rengia savo finansines ataskaitas pagal Tarptautinius finansinės atskaitomybės standartus³ (toliau – TFAS[®]), priimtus pagal Reglamentą (EB) 1606/2002³, ir kurioms taikomas 9 TFAS „Finansinės priemonės“ (toliau – 9 TFAS).
10. Kompetentingos institucijos turėtų apsvarstyti galimybę kredito įstaigoms, kurioms netaikomos TKN apskaitos sistemos, taikyti atitinkamus šių gairių aspektus, susijusius su kredito rizikos valdymu, kiek tai tikslinga atsižvelgiant į taikomą apskaitos sistemą.
11. Kompetentingos institucijos turi užtikrinti, kad kredito įstaigos individualiai, iš dalies konsoliduotai ir konsoliduotai laikytųsi šių gairių, kaip numatyta Direktyvos 2013/36/ES 109 straipsnyje.
12. 4.4 skirsnyje nurodytas gaires reikėtų laikyti papildančiomis ir išsamiau paaiškinančiomis Direktyvos 2013/36/ES 97 straipsnyje ir 107 straipsnio 1 dalies a punkte nurodytą priežiūrinio tikrinimo ir vertinimo procesą (SREP), ypač kiek tai susiję su kredito rizikos valdymu bei kontrole ir tikėtinų kredito nuostolių apskaita. Todėl kompetentingos institucijos turi laikytis 4.4 skirsnyje pateiktų gairių, suderintų su EBI gairėmis dėl bendros priežiūrinio tikrinimo ir vertinimo proceso (SREP) tvarkos ir metodikos⁴.

Adresatai

13. Šios gairės skirtos Reglamento (ES) Nr. 1093/2010 4 straipsnio 2 dalies i punkte apibrėžtoms kompetentingoms institucijoms.
14. 4.1, 4.2 ir 4.3 skirsniuose pateiktos gairės taip pat skirtos kredito įstaigoms, apibrėžtoms Reglamento (ES) Nr. 575/2013 4 straipsnio 1 dalies 1 punkte⁵.

³ 2002 m. liepos 19 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1606/2002 dėl tarptautinių apskaitos standartų taikymo (OL L 243, 2002 9 11, p. 1).

⁴ EBA GL/2014/13.

⁵ 2013 m. birželio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 575/2013 dėl prudencinių reikalavimų kredito įstaigoms ir investicinėms įmonėms ir kuriuo iš dalies keičiamas Reglamentas (ES) Nr. 648/2012 (OL L 176, 2013 6 27, p. 1-337).

Sąvokų apibrėžtys

15. Jei nenurodyta kitaip, Direktyvoje 2013/36/ES, Reglamente (ES) Nr. 575/2013 ir 9 TFAS vartojami ir apibrėžti terminai šiose gairėse turi tokią pat reikšmę. Be to, gairėse vartojamos šios sąvokos:

Atidėjiniai	Tai sumos, pripažintos kredito įstaigos balanse paskolų pozicijų nuostoliams padengti pagal taikomą apskaitos sistemą.
Skolinimo pozicijos	Tai paskolos, kreditavimo įsipareigojimai ir finansinių garantijų sutartys, kurioms taikoma TKN sistema ⁶ .
Laikini vertės sumažėjimo koregavimai	Tai vertės sumažėjimo koregavimai, naudojami apskaitoje atvaizduoti paaiškėjusias aplinkybes, kuomet kredito rizikos reitingavimo ir modeliavimo procese nebuvo atsižvelgta į finansinių ataskaitų datą esamus arba tikėtinus rizikos veiksnius.

⁶ EBI gairių taikymo sritis gali skirtis nuo taikomos apskaitos sistemos nuvertėjimo reikalavimų taikymo srities. Pavyzdžiui, EBI gairių taikymo sritis yra siauresnė nei 9 TFAS taikymo sritis.

3. Įgyvendinimas

Taikymo data

16. Šios gairės turi būti įgyvendinamos nuo pirmojo ataskaitinio laikotarpio, prasidedančio 2018 m. sausio 1 d. ar vėliau, pradžios.

4. Kredito rizikos valdymo praktikos ir tikėtinų kredito nuostolių apskaitos gairės

4.1 Bendrosios nuostatos

4.1.1 Proporcingumo, reikšmingumo ir simetriškumo principų taikymas

17. Kredito įstaigos privalo laikytis šių gairių tokiu būdu, koks yra tinkamas atsižvelgiant į jų dydį, vidaus organizaciją ir veiklos bei portfelių pobūdį, apimtį ir sudėtingumą ir apskritai į kitus su kredito įstaiga (arba grupe, kuriai ji priklauso, jeigu tokia grupė yra) susijusius faktus ir aplinkybes. Tinkamai sukurtų proporcingų metodų naudojimas neturėtų pakenkti TKN apskaitos sistemų kokybiškam įgyvendinimui.
18. Be to, kredito įstaigos turi skirti deramą dėmesį reikšmingumo principo taikymui. Tačiau taikant šį principą nederėtų laikyti atskirų pozicijų arba portfelių nereikšmingais, jeigu jie kartu sudaro kredito įstaigai reikšmingą poziciją. Be to, reikšmingumas neturėtų būti vertinamas tik pagal galimą poveikį pelno (nuostolių) ataskaitai finansinių ataskaitų datą. Pavyzdžiui, dideli skolinimo pozicijų portfeliai, tokie kaip nekilnojamojo turto hipoteka užtikrinti kreditai, paprastai laikomi reikšmingais, net jei jų užtikrinimas yra labai patikimas.
19. Sprendžiant, kaip atsižvelgti į proporcingumą arba reikšmingumą kuriant arba įgyvendinant TKN metodiką, svarbu užtikrinti, kad tai būtų vykdoma objektyviai.
20. Kredito pablogėjimą derėtų pripažinti laiku, neatidėliojant ir tai neprieštarauja tam, kad TKN apskaitos sistemos yra simetriškos, nes vertinant atidėjinius derėtų atsižvelgti į tolesnius skolininko kredito rizikos profilio pasikeitimus (pablogėjimus ir išnykusius pablogėjimus).

4.1.2 Pagrįstos ir patvirtinamos informacijos vertinimas

21. Taikydamos TKN apskaitos metodus, kredito įstaigos turi įvertinti įvairią informaciją. Informacija, į kurią atsižvelgiama, turi būti susijusi su konkrečios vertinamos skolinimo pozicijos kredito rizikos vertinimu ir TKN apskaičiavimu ir apimti duomenis apie ankstesnius įvykius, esamą padėtį ir būsimos ekonominės padėties prognozes. Be to, informacija, pagal kurią galiausiai atliekamas kredito rizikos ir TKN vertinimas, turi būti pagrįsta ir patvirtinama. Vertindamos, į kuriuos duomenis reikėtų atsižvelgti nustatant, ar informacija gali būti laikoma pagrįsta ir patvirtinama, kredito įstaigos turėtų remtis savo patirtimi kreditavimo srityje. Pagrįsta ir patvirtinama informacija turi būti grindžiama reikšmingais faktais ir sveika nuovoka.

4.1.3 Į ateitį orientuotos informacijos vertinimas

22. Siekdamas užtikrinti, kad kredito nuostoliai būtų pripažinti laiku, kredito įstaigos turi įvertinti į ateitį orientuotą informaciją, įskaitant makroekonominis veiksnis. Vertindamos į ateitį orientuotą informaciją, kredito įstaigos turi vadovautis sveika nuovoka, atitinkančia visuotinai pripažintus ekonominės analizės ir prognozavimo metodus, ir remtis pakankamu duomenų kiekiu.
23. Kredito įstaigos turi gebėti parodyti, kaip jos vertino reikšmingą, pagrįstą ir patvirtinamą informaciją, atlikdamos TKN vertinimą. Kredito įstaigos, svarstydamos ateities scenarijus, turėtų remtis savo patirtimi kreditavimo srityje ir atsižvelgti į galimas vykstančių arba nevykstančių įvykių pasekmes bei jų poveikį TKN apskaičiavimui. Informacijos nederėtų neįtraukti į procesą vien dėl mažos tam tikro įvykio tikimybės arba neaiškaus galimo poveikio kredito rizikai arba tikėtinų nuostolių sumai. Tam tikromis aplinkybėmis informacija, susijusi su rizikos vertinimu, gali būti nepagrįsta ir nepatvirtinama, todėl jos negalima įtraukti į TKN vertinimą ir apskaičiavimą. Kadangi tokios aplinkybės būtų išimtinės, kredito įstaigos turi pateikti aiškiai dokumentuotą, tvirtą pagrindimą.
24. Naudojama informacija apima objektyvų susijusių veiksnių ir jų poveikio kreditingumui ir pinigų srauto trūkumui vertinimą. Susiję veiksniai apima bankui ir jo veiklai būdingus arba išorinius veiksnis.

4.2 Kredito rizikos valdymo praktikos ir tikėtinų kredito nuostolių apskaitos principai

4.2.1 1 principas. Valdymo organo ir vyresniosios vadovybės pareigos

Kredito įstaigos valdymo organas⁷ ir vyresnioji vadovybė privalo užtikrinti, kad kredito įstaiga būtų įdiegusi tinkamus kredito rizikos valdymo metodus, kurie suteikia galimybę nuosekliai nustatyti tinkamus atidėjinius pagal kredito įstaigos patvirtintą politiką ir procedūras, taikomą apskaitos sistemą ir atitinkamas priežiūros rekomendacijas, įskaitant veiksmingą vidaus kontrolės sistemą.

25. Kredito įstaigos valdymo organas turi būti atsakingas už kredito įstaigos kredito rizikos valdymo strategijos ir pagrindinės politikos bei procesų, skirtų kredito rizikai nustatyti, apskaičiuoti, vertinti, stebėti ir mažinti, kad ji neviršytų patvirtintos priimtinos rizikos, ir atitinkamoms ataskaitoms teikti, patvirtinimą ir reguliarią peržiūrą. Be to, siekdamas apriboti riziką, kurią skolinimo pozicijos kelia indėlininkams ir apskritai finansiniam stabilumui, kredito

⁷ ES valstybėse narėse pasitaiko įvairios struktūros valdymo organų. Kai kuriose valstybėse narėse plačiai paplitusi vieno lygio struktūra, t. y. valdymo organo priežiūros ir valdymo funkcijas vykdo tik vienas organas. Kitose valstybėse narėse plačiai taikoma dviejų lygių struktūra – steigiami du nepriklausomi organai, kurių vienas vykdo valdymo, o kitas – valdymo priežiūros funkcijas.

įstaigos valdymo organas turi reikalauti, kad vyresnioji vadovybė įdiegtų patikimą kreditavimo praktiką ir jos laikytųsi⁸.

26. Kad įvykdytų šias pareigas, valdymo organas privalo nurodyti vyresniajai vadovybei:

- a. sukurti ir palaikyti tinkamas sistemingai ir nuosekliai taikomas procedūras, skirtas pakankamiems atidėjiniams pagal taikomą apskaitos sistemą sudaryti;
- b. sukurti ir įgyvendinti veiksmingą kredito rizikos vertinimo ir apskaičiavimo vidaus kontrolės sistemą, reguliariai teikti ataskaitas apie kredito rizikos vertinimo ir apskaičiavimo rezultatus, įskaitant informaciją apie apskaičiuotus TKN atidėjinius;
- c. sukurti, įgyvendinti ir, jei reikia, atnaujinti tinkamą politiką ir procedūras, pagal kurias informacija apie rizikos vertinimo ir apskaičiavimo procesą teikiama visiems susijusiems įmonės darbuotojams, visų pirma tiems, kurie dalyvauja šiame procese.

Vyresnioji vadovybė turi būti atsakinga už valdymo organo patvirtintos kredito rizikos strategijos ir pirmiau nurodytos politikos ir procedūrų įgyvendinimą.

27. Veiksminga kredito rizikos vertinimo ir apskaičiavimo vidaus kontrolės sistema turi apimti:

- a. priemones, skirtas galiojančių įstatymų, kitų teisės aktų, vidaus politikos ir procedūrų laikymuisi užtikrinti;
- b. priemones, skirtas naudojamos informacijos patikimumui prižiūrėti ir pagrįstai užtikrinti, kad kredito įstaigos finansinėse ataskaitose nurodyti atidėjiniai ir kompetentingai institucijai pateikiamos ataskaitos būtų parengtos pagal taikomą apskaitos sistemą ir atitinkamus priežiūros reikalavimus;
- c. aiškiai apibrėžtas kredito rizikos vertinimo ir apskaičiavimo procedūras, vykdomas nepriklausomai nuo skolinimo funkcijos, tačiau tinkamai į ją atsižvelgiant ir apimančias:
 - i. nuosekliai taikomą veiksmingą kredito rizikos reitingavimo sistemą, pagal kurią kredito rizika tiksliai klasifikuojama pagal savo pobūdį, laiku nustatomi kredito rizikos pasikeitimai ir raginama imtis tinkamų veiksmų;
 - ii. veiksmingą procedūrą, skirtą užtikrinti, kad vertinant kredito riziką ir apskaičiuojant TKN būtų tinkamai atsižvelgiama į visą susijusią pagrįstą ir patvirtinamą informaciją, įskaitant į ateitį orientuotą informaciją. Tai apima atitinkamų ataskaitų rengimą,

⁸ 2012 m. balandį Finansinio stabilumo taryba išleido Patikimo hipoteka užtikrintų būsto kreditų teikimo praktikos principus (angl. *Principles for sound residential mortgage underwriting practices*), kuriais siekiama pateikti jurisdikcijoms sistemą, skirtą minimaliesiems priimtiniams kreditavimo standartams, taikytiniems nekilnojamojo turto paskolų pozicijoms, nustatyti. Šie principai skelbiami adresu www.financialstabilityboard.org/publications/r_120418.pdf. EBA išleido Kreditingumo vertinimo gaires (EBA/GL/2015/11), kurios yra suderintos su FST principais ir apima kai kuriuos iš jų.

duomenų apie atliktas peržiūras fiksavimą, procedūrose dalyvaujančių darbuotojų funkcijų nustatymą ir aprašymą;

- iii. vertinimo politiką, kuri užtikrina, kad TKN būtų apskaičiuojami individualios skolinimo pozicijos lygmeniu ir, kai reikia tinkamai apskaičiuoti TKN pagal taikomą apskaitos sistemą, kolektyviniu investicijų portfelio lygmeniu, grupuojant pozicijas pagal nustatytas bendras kredito rizikos ypatybes;
- iv. veiksmingą modelių patikimumo vertinimo procesą, užtikrinantį, kad naudojantis kredito rizikos vertinimo ir apskaičiavimo modeliais būtų galima nuolat gauti tikslias, nuoseklias ir objektyvias vertinimų prognozes. Tai apima politikos ir procedūrų, kuriose numatyta modelių patikimumo vertinimo proceso atskaitomybės ir ataskaitų teikimo struktūrą, modelių pakeitimų vertinimo vidaus taisyklių ir ataskaitų apie modelių patikimumo vertinimo rezultatus teikimo nustatymą;
- v. aiškią oficialią komunikaciją tarp kredito įstaigos darbuotojų, atsakingų už riziką, darbuotojų, atsakingų už finansinių ataskaitų rengimą, vyresniosios vadovybės, valdymo organo ir kitų kredito rizikos vertinime ir TKN apskaičiavimo procese dalyvaujančių asmenų, ir jų veiksmų koordinavimą. Tai turi įrodyti rašytinė politika ir procedūros, valdymo ataskaitos ir procedūrose dalyvaujančių komitetų, pavyzdžiui, valdymo organo arba vyresniosios vadovybės komitetų, protokolai;

d. vidaus audito⁹ funkciją, kurią atliekant:

- i. atskirai vertinamas kredito įstaigos kredito rizikos vertinimo ir apskaičiavimo sistemų bei procesų, įskaitant kredito rizikos reitingavimo sistemą, veiksmingumas ir
- ii. teikiamos rekomendacijos dėl vertinimo metu nustatytų trūkumų šalinimo.

4.2.2 2 principas. Patikima TKN metodika

Kredito įstaigos turi nustatyti patvirtinti politiką, apimančią metodiką, procedūras ir kontrolės priemones, kuriomis naudojantis vertinama ir apskaičiuojama visų skolinimo pozicijų kredito rizika, ir šios politikos laikytis. Atidėjinių vertinimas turi būti atliekamas remiantis šia metodika; ji atlikus turi būti tinkamai ir laiku pripažinti TKN pagal taikomą apskaitos sistemą.

- 28. Vertinant ir apskaičiuojant kredito riziką, vyresniajai vadovybei turi būti teikiama atitinkama informacija, kad ji galėtų priimti savo kreditavimo patirtimi pagrįstus sprendimus dėl skolinimo pozicijų ir susijusio TKN nustatymo.
- 29. Kredito įstaigos turėtų maksimaliai integruoti bendrus kredito įstaigoje taikomus procesus, sistemas, priemones bei duomenis ir kiek įmanoma naudotis jais nustatydamos, ar kreditas

⁹ Direktyvos 2013/36/ES 74 straipsnis ir EBI vidaus valdymo gairės (GL 44).

turėtų būti suteiktas, kada ir kokiomis sąlygomis jis turėtų būti suteiktas, taip pat stebėdamos kredito riziką ir apskaičiuodamos atidėjinius apskaitos ir kapitalo pakankamumo tikslais.

30. Kredito įstaigos atidėjinių metodikoje turi būti aiškiai apibrėžti pagrindiniai terminai, susiję su kredito rizikos vertinimu ir TKN apskaičiavimu (pavyzdžiui, nuostolių ir kredito reitingų kitimo rodikliai, nuostolių įvykiai ir įsipareigojimų neįvykdymas). Kai skirtingų funkcijų srityse (pavyzdžiui, apskaitoje, kapitalo pakankamumo ir kredito rizikos valdymo dokumentuose) vartojami skirtingi terminai, informacija arba prielaidos, šių skirtumų priežastys turėtų būti dokumentuotos ir patvirtintos vyresniosios vadovybės. TKN vertinti naudojama informacija ir prielaidos turi būti atnaujinamos, kaip reikalaujama pagal taikomą apskaitos sistemą.
31. Kredito įstaigos turi įdiegti tinkamas kredito rizikos nustatymo, apskaičiavimo, vertinimo, stebėjimo, ataskaitų teikimo ir rizikos mažinimo procedūras ir sistemas. Perėjimo prie TKN apskaitos modelio laikotarpiu reikėtų įvertinti esamas procedūras bei sistemas ir prireikus pakeisti jas taip, kad būtų galima surinkti svarbią informaciją, turinčią įtakos kredito rizikos vertinimui ir TKN apskaičiavimui.
32. Kredito įstaigos turėtų patvirtinti rašytinę politiką ir procedūrų aprašus, kuriuose išsamiai apibūdintos kredito rizikos valdymo rizikos ir kontrolės priemonės, naudojamos kredito rizikos valdymo metodikoje, ir atskiros kredito įstaigos valdymo organo ir vyresniosios vadovybės funkcijos, ir jų laikytis.
33. Patikimoje kredito rizikos vertinimo ir atidėjinių lygio apskaičiavimo metodikoje (priklausomai nuo pozicijos rūšies, pavyzdžiui, mažmeninė ar didmeninė prekyba) visų pirma turi būti:
 - a. numatyta patikima procedūra, pagal kurią kredito įstaiga gali nustatyti kredito rizikos lygį, pobūdį ir kredito riziką sukeliančias priežastis pirminio skolinimo pozicijos pripažinimo metu, identifikuoti ir kiekybiškai įvertinti tolesnius kredito rizikos pokyčius;
 - b. numatyti kriterijai, pagal kuriuos tinkamai įvertinama į ateitį orientuota informacija, įskaitant makroekonominis veiksniai. Kai kredito rizikos įvertinimas vykdomas bendrai arba individualiai, kredito įstaiga turi sugebėti įrodyti, jog atliekant vertinimą į šią informaciją buvo atsižvelgta taip, kad TKN buvo pripažinti ne per vėlai. Pagal šiuos kriterijus turi būti nustatomi [paskolos] grąžinimui turintys įtakos veiksniai, susiję su paskolos gavėjo paskatomis, noru ar gebėjimu vykdyti sutartinius įsipareigojimus arba skolinimo pozicijos sąlygomis. Ekonominiai veiksniai, į kuriuos atsižvelgiama (pavyzdžiui, nedarbo lygis arba užimtumo lygis), turi būti svarbūs vertinimui ir, priklausomai nuo aplinkybių, jų svarba gali būti tarptautinio, šalies, regioninio arba vietos lygmens;
 - c. kai pozicijos vertinamos bendrai, turi būti aprašyta, koku pagrindu sukurtos pozicijų portfelių, kuriems būdingos bendros kredito rizikos ypatybės, grupės;
 - d. nustatyti ir dokumentuoti TKN vertinimo ir apskaičiavimo metodai (pavyzdžiui, nuostolių dydžio metodas, įsipareigojimų neįvykdymo tikimybės (PD) arba nuostolių dydžio įsipareigojimų neįvykdymo atveju (LGD) metodas), taikomi kiekvienai pozicijai arba portfeliui;

- e. dokumentuotos priežastys, dėl kurių pasirinkti metodai yra tinkami, ypač jeigu skirtingiems portfeliams ir atskiroms skirtingų rūšių pozicijoms taikomi skirtingi metodai. Kredito įstaigos turi gebėti kompetentingoms institucijoms paaiškinti priežastis, dėl kurių pakeisti apskaičiavimo metodai (pavyzdžiui, pereita nuo nuostolių dydžio metodo prie PD arba LGD metodo), ir nurodyti, koks šių pakeitimų kiekybinis poveikis;
- f. dokumentuota:
 - i. įvestys, duomenys ir prielaidos, kuriais remtasi atidėjinių vertinimo procese, pavyzdžiui, praeities nuostolių dydžio, PD arba LGD vertinimo ir ekonominių prognozių;
 - ii. kaip nustatoma pozicijos arba portfelio trukmė (įskaitant tai, kaip buvo atsižvelgta į paskolų grąžinimus anksčiau laiko, kuriuos tikimasi gauti, ir tikėtinus įsipareigojimų neįvykdymo atvejus);
 - iii. praeities nuostolių patirties vertinimo laikotarpis;
 - iv. korekcijos, reikalingos TKN įverčiui nustatyti pagal taikomą apskaitos sistemą. Pavyzdžiui, jeigu esamos ir numatomos ekonominės sąlygos skiriasi nuo tų, kurios egzistavo naudojamo praeities vertinimo laikotarpiu, reikia atlikti korekcijas pagal atitinkamus skirtumus. Be to, analizuojamu praeities laikotarpiu kredito įstaiga gali būti patyrusi mažai arba nepatyrusi jokių nuostolių, tačiau esamos arba į ateitį orientuotos sąlygos gali skirtis nuo praeities laikotarpio ir šių pokyčių poveikis TKN turėtų būti įvertintas ir apskaičiuotas;
- g. svarbių įvesčių ir prielaidų, kuriomis remiamasi taikant pasirinktą TKN apskaičiavimo metodą, tinkamumo vertinimo procedūros. Vertinant atidėjinius naudojamų įvesčių ir prielaidų pagrindas skirtingais laikotarpiais turi būti taikomas nuosekliai. Pasikeitus įvestims, prielaidoms arba jų pagrindui, priežastys turi būti dokumentuotos;
- h. identifikuotos situacijos, kurioms susidarius skirtingais laikotarpiais paprastai pakeičiami TKN apskaičiavimo metodai, įvestys ar prielaidos (pavyzdžiui, kredito įstaiga gali nurodyti, kad paskola anksčiau vertinta bendrai pagal PD/LGD metodą pradėta vertinti individualiai pagal diskontuotų pinigų srautų metodą, gavus naujos informacijos apie skolininką, pavyzdžiui, apie jo atleidimą iš darbo);
- i. įvertinti svarbūs vidaus ir išorės veiksniai, kurie gali turėti įtakos TKN įverčiui, pavyzdžiui, kreditavimo standartai, taikomi skolinimo pozicijai sandorio sudarymo metu, ir sektoriaus, geografinių, ekonominių ir politinių veiksnių pokyčiai;
- j. aprašyta, kaip nustatomi TKN įverčiai (pavyzdžiui, pradinė praeities nuostolių dydžių arba kredito reitingų kitimo analizė koreguojama informacija apie esamas ir tikėtinas sąlygas). Apskaičiuodama TKN, kredito įstaiga turi objektyviai vertinti savo skolinimo veiklos netikrumą ir rizikas;

- k. nustatyta, į kokius veiksnius atsižvelgiama nustatant tinkamus praeities laikotarpius, kurių praeities nuostolių patirtis vertinama. Kredito įstaiga turi išsaugoti pakankamai praeities duomenų, kad galėtų atlikti prasmingą savo kredito nuostolių patirties analizę, kuri bus atskaitos taškas bendrai ir individualiai vertinant atidėjinių sumą;
 - l. nustatyta, kokia apimtimi užtikrinimo ir kitų rizikos mažinimo priemonių vertė veikia TKN;
 - m. aprašyta kredito įstaigos paskolų nurašymo ir išieškojimo politika ir procedūros;
 - n. reikalaujama, kad analizės, vertinimus, peržiūras ir kitas užduotis (procedūras), sudarančias kredito įstaigos vertinimo įvestis ir išvestis, atliktų kompetentingi, gerai parengti darbuotojai ir patvirtintų darbuotojai, veikiantys nepriklausomai nuo kredito įstaigos skolinimo veiklos. Šios pirmiau nurodytų funkcijų įvestys ir išvestys turi būti tinkamai įformintos dokumentuose, kuriuose pateikti išsamūs paaiškinimai apie šias analizės, vertinimus ir peržiūras;
 - o. dokumentuoti TKN apskaičiavimo patikimumo vertinimo metodai (pavyzdžiui, grįžtamieji patikrinimai);
 - p. užtikrinta, kad į TKN įverčius būtų tinkamai įtraukta į ateitį orientuota informacija, įskaitant makroekonominis veiksniai, į kurią jau atsižvelgta apskaičiuojant atidėjinius individualioms skolinimo pozicijoms. Dėl šios priežasties vadovybei gali prireikti vadovautis savo kreditavimo patirtimi ir atsižvelgti į bendriausias viso skolinimo portfelio tendencijas, kredito įstaigos verslo modelio pokyčius, makroekonominis veiksniai ir kt., ir
 - q. reikalaujama atlikti bendro atidėjinių pakankamumo pagal atitinkamą apskaitos sistemą vertinimo procedūrą, įskaitant reguliarią TKN modelių peržiūrą.
34. Kredito įstaigos kredito rizikos nustatymo procesas turi užtikrinti, kad veiksniai, turintys įtakos kredito rizikai ir TKN įverčiui, būtų identifikuojami tinkamai ir reguliariai. Be to, kredito rizikos, susijusios su naujais produktais ir veikla, svarstymas turi būti esminė kredito rizikos nustatymo proceso, kredito rizikos vertinimo ir TKN apskaičiavimo dalis.
35. Vyresnioji vadovybė turi atsižvelgti į svarbius veiksniai ir aplinkybes, įskaitant į ateitį orientuotą informaciją, dėl kurių gali atsirasti TKN skirtumų nuo praeities patirties ir kurie gali daryti įtaką kredito rizikai ir galimybei visiškai surinkti susigrąžinti pinigų srautus.
36. Atsižvelgdama į veiksniai, susijusius su paskolos gavėjų savybėmis, pajėgumu ir kapitalu, paskolos pozicijų sąlygomis ir įsipareigojimų vykdymo užtikrinimu įkeisto turto verte bei kitomis kredito rizikos mažinimo priemonėmis, kurios gali turėti įtakos galimybei visiškai surinkti pinigų srautus, kredito įstaiga turi (priklausomai nuo pozicijos rūšies) atsižvelgti į:
- a. savo skolinimo politiką ir procedūras, įskaitant kreditavimo standartus ir skolinimo sąlygas, galiojusius pirminio paskolos gavėjo skolinimo pozicijos pripažinimo metu, ir tai, ar skolinimo pozicija atsirado padarius šios politikos taikymo išimtį. Kredito įstaigos skolinimo politikoje turi

būti numatyti duomenys apie jos kreditavimo standartus, gaires ir procedūras, pagal kurias vykdomi kredito įstaigos skolinimo sandorių tvirtinimo procesai;

- b. paskolos gavėjo nuolatinių pajamų šaltinius, iš kurių galima sumokėti suplanuotas įmokas;
 - c. paskolos gavėjo gebėjimą gauti pakankamą pinigų srautą per finansinės priemonės laikotarpį;
 - d. paskolos gavėjo bendrą svėrto lygį ir svėrto pokyčių lūkesčius;
 - e. paskolos gavėjo paskatas arba norą vykdyti įsipareigojimus;
 - f. nesuvaržytą turtą¹⁰, kurį paskolos gavėjas gali įkeisti kaip užtikrinimo priemonę rinkoje arba dvišaliu pagrindu, kad gautų lėšų, ir lūkesčius dėl šio turto vertės pokyčių;
 - g. pagrindai įmanomus vienkartinius įvykius ir pasikartojantį elgesį, kuris gali turėti įtakos paskolos gavėjo sugebėjimui įvykdyti sutartinius įsipareigojimus, ir
 - h. laiku atliekamą užtikrinimo priemonių vertės nustatymą ir veiksmų, kurie gali turėti įtakos užtikrinimo priemonių vertei ateityje, įvertinimą (atsižvelgiant į tai, kad užtikrinimo priemonių vertė daro tiesioginę įtaką LGD vertinimams).
37. Kai tai gali turėti įtakos kredito įstaigos gebėjimui susigrąžinti pagal prievoles priklausančias sumas, kredito įstaigos turi įvertinti veiksmus, susijusius su kredito įstaigos verslo modeliu ir esamomis bei prognozuojamomis makroekonominėmis sąlygomis, įskaitant, be kita ko:
- a. konkurencijos ir teisinius bei reguliavimo reikalavimus;
 - b. bendros įstaigos kreditų apimtį tendencijas;
 - c. bendrą kredito įstaigos skolinimo pozicijų kredito rizikos profilį arba lūkesčius dėl jo pokyčių;
 - d. kreditų koncentraciją paskolos gavėjams arba pagal produkto rūšį, segmentą, arba geografinę rinką;
 - e. išieškojimo lūkesčius, nurašymo ir susigrąžinimo praktiką;
 - f. kredito įstaigos kredito rizikos peržiūros sistemos kokybę ir kredito įstaigos vyresniosios vadovybės ir valdymo organo priežiūros lygį ir
 - g. kitus veiksmus, kurie gali turėti įtakos TKN, įskaitant, be kita ko, lūkesčius dėl nedarbo lygio, bendro nacionalinio produkto, lyginamosios palūkanų normos, infliacijos, likvidumo sąlygų arba technologijų pokyčių.

¹⁰ 2014 m. gruodžio 18 d. Komisijos įgyvendinimo reglamentas (ES) Nr. 2015/79, kuriuo iš dalies keičiamas Įgyvendinimo reglamento (ES) Nr. 680/2014, kuriuo pagal Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (ES) Nr. 575/2013 nustatomi įstaigų priežiūros ataskaitų teikimo techniniai įgyvendinimo standartai, nuostatos dėl turto suvaržymo, bendro duomenų vienetų modelio ir patvirtinimo taisyklių.

38. Patikimoje kredito rizikos metodikoje turi būti apsvarstyti skirtingi galimi scenarijai, ji negali būti grindžiama tik subjektyviomis, tendencingomis arba pernelyg optimistinėmis prielaidomis. Kredito įstaigos turi sukurti ir dokumentuoti procedūras, pagal kurias kuriami atitinkami scenarijai, naudojami TKN įverčiui nustatyti. Visų pirma:
- a. kredito įstaigos turi įrodyti ir dokumentuoti, kaip TKN įverčiai keistųsi keičiantis scenarijams, įskaitant susijusių išorės sąlygų pokyčius, kurie gali turėti įtakos TKN įverčiams arba sudedamosioms TKN apskaičiavimo dalims (pavyzdžiui, PD ir LGD parametrams);
 - b. kredito įstaigos turi nustatyti ir patvirtinti procedūrą, pagal kurią apibrėžiamas scenarijų laikotarpis ir, jei reikia, kaip vertinami pozicijų, kurių trukmė viršija naudotos ekonominės (-ių) prognozės (-ių) laikotarpį, TKN;
 - c. scenarijai gali būti kuriami kredito įstaigoje arba įsigijami iš išorės tiekėjų. Kai scenarijai kuriami kredito įstaigoje, ši turėtų pavesti įvairiems ekspertams, pavyzdžiui, rizikos ekspertams, ekonomistams, verslo vadybininkams ir vyresniajai vadovybei, padėti pasirinkti scenarijus, susijusius su kredito įstaigos kredito rizikos pozicijos profiliu. Kai scenarijai įsigijami iš išorės tiekėjų, kredito įstaigos turi užtikrinti, kad išorės tiekėjas pritaikytų scenarijus taip, kad juose atsispindėtų kredito įstaigos verslo ir kredito rizikos pozicijos profilis, nes už šiuos scenarijus lieka atsakinga kredito įstaiga;
 - d. siekiant užtikrinti, kad būtų vertinami ir į TKN įverčius įtraukiami svarbiausi ekonominiai veiksniai, kurie turi įtakos atgaunamumui ir kredito rizikai, turi būti atliekami grįžtamieji patikrinimai, ir
 - e. kai yra galimybė naudotis rinkos rodikliais (pavyzdžiui, kredito įsipareigojimų neįvykdymo apskaitimo sandorių (CDS) normomis), vyresnioji vadovybė gali laikyti tai tinkamu etalonu savo sprendimų nuoseklumui patikrinti.
39. Kadangi kredito įstaiga neprivalo identifikuoti arba modeliuoti kiekvieno galimo scenarijaus imitavimo priemonėmis, nustatydama TKN įverčius ji turi apsvarstyti visą pagrįstą ir patvirtinamą informaciją, susijusią su produktu, paskolos gavėju, verslo modeliu arba ekonomine ir reguliavimo aplinka. Atlikdamos šiuos vertinimus finansinių ataskaitų teikimo tikslais, kredito įstaigos turi atsižvelgti į patirtį ir pamokas, kurias gavo vykdydamos panašią veiklą priežiūrinių reikalavimų vykdymo tikslu (nors nepalankiausi scenarijai nėra skirti tiesiogiai naudoti apskaitos tikslais). Į ateitį orientuota informacija, įskaitant ekonomines prognozes ir susijusius kredito rizikos veiksnius, naudojamus nustatant TKN įverčius, turi atitikti kitų reikiamų vertinimų, susijusių su finansinėmis ataskaitomis, biudžetais, strategija ir kapitalo planais, įvestis ir kitą informaciją, naudojamą valdant kredito įstaigą ir teikiant ataskaitas.

40. Vyresnioji vadovybė turi sugebėti įrodyti, kad supranta ir tinkamai vertina tam tikrą riziką, įkainodama skolinimo pozicijas. Kredito įstaigos turi ypač rūpintis toliau aprašytais faktais, kurie gali rodyti, kad TKN įvertis yra netinkamas:
- a. kreditų teikimas paskolos gavėjams, turintiems silpnus pajamų srautus (tai neturi tapti pasikartojančia praktika įvykus nuosmukiui), arba be dokumentų, arba ribotai patikrinus paskolos gavėjo pajamų šaltinius;
 - b. santykinai aukštas skolos aptarnavimo lygis lyginant su laukiamais paskolos gavėjo turimais grynujų pinigų srautais;
 - c. lankstūs grąžinimo grafikai, įskaitant mokėjimo „atostogas“, tik palūkanų mokėjimą ir neigiamos amortizacijos požymius;
 - d. nekilnojamojo ir kito turto finansavimo atveju – finansuojamo turto vertei lygių arba ją viršijančių sumų skolinimas arba kitoks tinkamos apsaugos užtikrinimo priemonėmis ribos nesilaikymas;
 - e. pernelyg didelis skolinimo pozicijų pakeitimų dėl finansinių sunkumų, su kuriais susidūrė paskolos gavėjas¹¹, arba skolinimo pozicijų persvarstymo (keitimo) dėl kitų priežasčių (pavyzdžiui, kredito įstaigoms patiriant konkurencinį spaudimą) augimas;
 - f. klasifikavimo ir reitingavimo reikalavimų vengimas, įskaitant skolinimo pozicijų grąžinimo grafiko pertvarkymą, refinansavimą arba perklasifikavimą;
 - g. nepagrįstas skolinimo apimties didinimas, ypač dėl kitų rinkoje veikiančių paskolų teikėjų skolinimo apimties padidėjimo;
 - h. didėjanti pradelstų, blogos kokybės ir nuvertėjusių paskolų apimtis ir sunkėjanti padėtis.
41. Kredito įstaigos apskaitos politikoje turi būti numatyta ir jos atidėjinių metodika turi apimti kriterijus, pagal kuriuos a) vykdomas skolinimo pozicijų persvarstymas (keitimas) dėl finansinių sunkumų arba kitų priežasčių, taip pat atsižvelgiant į konkrečias restruktūrizavimo apibrėžtis, numatytas Komisijos įgyvendinimo reglamento (ES) Nr. 680/2014 V priedo 2 dalyje, ir b) tvarkomos įsigytos arba sukurtos nuvertėjusios skolinimo pozicijos, apibrėžtos taikomoje apskaitos sistemoje:
- a. Kredito įstaigos turi atsižvelgti į šiuos skolinimo pozicijų persvarstymo (keitimo) kriterijus:
 - i. atidėjinių formavimo metodika turi suteikti kredito įstaigoms galimybę patikimai įvertinti kredito riziką ir apskaičiuoti TKN, kad atidėjinių dydis ir toliau atitiktų esminės

¹¹ Taip pat žr. 2015 m. sausio 9 d. Komisijos įgyvendinimo reglamentą (ES) Nr. 2015/227, kuriuo iš dalies keičiamas įgyvendinimo reglamentas (ES) Nr. 680/2014, kuriuo pagal Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (ES) Nr. 575/2013 nustatomi įstaigų priežiūros ataskaitų teikimo techniniai įgyvendinimo standartai (OL L 41, 2015 2 20, p. 1), kuriame numatytos konkrečios restruktūrizavimo ir neveiksnių pozicijų sąvokos.

persvarstytos (pakeistos) skolinimo pozicijos dalies atgaunamumą, nepriklausomai nuo to, ar pradinio turto pripažinimas pagal galiojančią apskaitos sistemą yra panaikinamas.

- ii. Dėl persvarstymo (pakeitimo) negalima automatiškai daryti išvados, kad skolinimo pozicijos kredito rizika staiga sumažėjo. Bet koks nurodytos atidėjinių sumos sumažėjimas dėl pagerėjusios kredito rizikos turi būti pagrįstas įtikimais įrodymais. Tik po to, kai nuoseklus klientų gebėjimas atsiskaityti išlieka patenkinamas pagrįstą laikotarpį, galima laikyti, kad kredito rizika sumažėjo, bandomuoju laikotarpiu įvertinus atitinkamoms skolinimo pozicijoms svarbius reikalavimus, apibrėžtus Komisijos įgyvendinimo reglamento (ES) Nr. 680/2014 V priedo 2 dalyje.
 - iii. Kredito įstaigos turi nuodugniai apsvarstyti, ar paskolos pagrindinės dalies atgavimas yra pagrįstai tikėtinas, kai persvarsčius arba pakeitus skolinimo poziciją lėšų grąžinimas vykdomas mokant tik palūkanas. Be to, toliau numatomi šių pinigų srautų vėlavimai gali rodyti, kad kredito rizika nesumažėjo, taigi TKN lygį reikia nuodugniai įvertinti iš naujo.
 - iv. Metodikoje turėtų būti numatyta pasitelkti už paskolų teikimą atsakingus darbuotojus, kurie nedelsdami praneša apskaitos funkciją vykdančioms asmenims apie persvarstytas arba pakeistas skolinimo pozicijas, kad būtų užtikrinamas tinkamas pakeitimo įtraukimas į apskaitą. Kai vykdomi sudėtingesni persvarstymai ir pakeitimai, turi vykti nuolatinis bendradarbiavimas tarp darbuotojų, atsakingų už paskolų teikimą, ir apskaitos funkciją vykdančių asmenų.
- b. Kredito įstaigos turi atsižvelgti į šiuos skolinimo kriterijus, taikomus įsigytoms arba sukurtoms nuvertėjusioms skolinimo pozicijoms:
- i. metodika turi suteikti galimybę tinkamai nustatyti ir apskaityti įsigytas arba sukurtas nuvertėjusias skolinimo pozicijas.
 - ii. Šių skolinimo pozicijų būsimus pinigų srautus reikia kiekvieną ataskaitinį laikotarpį peržiūrėti ir prireikus atnaujinti. Atnaujinimai turi būti tinkamai pagrįsti, dokumentuoti ir patvirtinti vyresniosios vadovybės.

4.2.3 3 principas. Kredito rizikos reitingavimo procesas ir grupavimas

Kredito įstaiga turėtų nustatyti kredito rizikos reitingavimo procedūras, pagal kurias tinkamai grupuojamos skolinimo pozicijos pagal bendras kredito rizikos ypatybes.

Kredito rizikos reitingavimo procesas

42. Vykstant kredito rizikos valdymo procesui kredito įstaigos turi turėti išsamias procedūras ir informacines sistemas, skirtas skolinimo pozicijų kokybei stebėti. Tai apima veiksmingą kredito rizikos reitingavimo procedūrą, pagal kurią užfiksuojamas kintantis kredito rizikos

lygis, pobūdis ir su laiku galintys pasireikšti veiksniai, kad būtų pagrįstai užtikrinama derama visų skolinimo pozicijų stebėseną ir tinkamas TKN apskaičiavimas.

43. Kredito rizikos reitingavimo procedūroje turi būti numatyta nepriklausomos peržiūros funkcija. Pirminis kredito rizikos rangų priskyrimas skolinimo pozicijoms ir nuolatinis jų atnaujinimas, vykdomas už skolinimą atsakingų kompetentingų darbuotojų, turi būti tikrinamas peržiūros funkciją vykdančių nepriklausomų asmenų.
44. Kredito įstaigos kredito rizikos rangą skolinimo pozicijai jos pirminio pripažinimo metu gali priskirti pagal tam tikrus kriterijus, įskaitant produkto rūšį, sąlygas, užtikrinimo priemonių rūšį ir sumą, paskolos gavėjo savybes ir geografiją (atsižvelgiant į tai, kiek jei svarbūs) arba į šių kriterijų derinį.
45. Keisdamos portfeliui arba atskiroms skolinimo pozicijoms priskirtus kredito rizikos rangus, kredito įstaigos turi atsižvelgti į kitus svarbius veiksnius, įskaitant, be kita ko, sektoriaus perspektyvų pokyčius, verslo augimo rodiklius, vartotojų požiūrį ir ekonominių prognozių (pavyzdžiui, palūkanų normos, nedarbo lygio ir plataus vartojimo prekių kainų) pokyčius, taip pat po pirminio pripažinimo nustatytus kredito suteikimo trūkumus.
46. Kredito rizikos reitingavimo sistemoje vertinant kredito rizikos pokyčius turi būti užfiksuotos visos skolinimo pozicijos, ne tik tos, kurių rizika galėjo gerokai padidėti, dėl kurių galėjo būti patirta nuostolių arba kreditas galėjo kitaip nuvertėti. Tai reikalinga, kad būtų galima tinkamai išskirti kredito riziką ir grupuoti skolinimo pozicijas kredito rizikos reitingavimo sistemoje ir atspindėti atskirų pozicijų riziką ir bendrą visų portfelio pozicijų kredito rizikos lygį. Šiomis aplinkybėmis veiksminga kredito rizikos reitingavimo sistema turi suteikti galimybę kredito įstaigoms nustatyti ir nedidelius, ir reikšmingus kredito rizikos pokyčius.
47. Kredito įstaigos turi aprašyti savo kredito rizikos reitingavimo sistemos elementus, aiškiai apibrėžti kiekvieną rizikos rangą ir paskirti darbuotojus, atsakingus už sistemos kūrimą, įgyvendinimą, veikimą, taip pat asmenis, atsakingus už periodišką jos testavimą ir patikimumo vertinimą (t. y. nepriklausomos peržiūros funkcijos vykdymą).
48. Gavus naujos informacijos arba pasikeitus kredito įstaigos lūkesčiams dėl kredito rizikos, kredito rizikos rangai turi būti nedelsiant peržiūrimi. Turi būti periodiškai atliekama oficiali kredito rizikos rangų peržiūra (pavyzdžiui, rečiausiai kartą per metus arba dažniau, jei to reikalaujama atitinkamoje jurisdikcijoje), siekiant pagrįstai užtikrinti, kad šie rangai būtų tikslūs ir atnaujinti. Didesnės rizikos arba nuvertėjusių individualiai vertinamų skolinimo pozicijų kredito rizikos rangai turi būti peržiūrimi dažniau nei kartą per metus. TKN įverčiai turi būti laiku atnaujinami, kad juose atsispindėtų pozicijų grupės arba atskirų pozicijų rizikos rango pokyčiai.

Grupavimas pagal bendras kredito rizikos ypatybes

49. Kredito įstaigos, grupuodamos pozicijas, kurioms būdingos vienodos kredito rizikos ypatybės, turi jas išskaidyti tiek, kad būtų galima pagrįstai įvertinti kredito rizikos pokyčius ir įtaką šių grupių TKN įverčiui.
50. Kredito įstaigos pozicijų grupavimo kredito rizikos vertinimo tikslais metodika (pavyzdžiui, pagal priemonės rūšį, produkto sąlygas, sektorių (rinkos segmentą), geografinę vietovę arba suteikimo datą) turi būti dokumentuota, tinkamai peržiūrėta ir patvirtinta vyresniosios vadovybės.
51. Skolinimo pozicijos turi būti grupuojamos pagal bendras kredito rizikos charakteristikas, kad kredito rizikos lygio pokyčiai atitiktų kintančias bendrų kredito rizikos veiksnių sąlygas. Tai apima poveikio grupės kredito rizikai svarstymą pasikeitus į ateitį orientuotai informacijai, įskaitant makroekonominis veiksnius. Vyresnioji vadovybė turi peržiūrėti grupavimo pagrindą ir įsitikinti, kad grupei priskirtos pozicijos išliko vienodos reagavimo į kredito rizikos veiksnius prasme ir kad atitinkamos kredito rizikos charakteristikos ir jų poveikis grupės kredito rizikos lygiui su laiku nepasikeitė.
52. Pozicijų nederėtų grupuoti taip, kad tam tikrų pozicijų kredito rizikos padidėjimas būtų padengtas visos grupės rezultatais.
53. Kredito įstaigos turi įdiegti patikimas procedūras, užtikrinančias tinkamą jų skolinimo pozicijų grupavimą. Vėliau pozicijų grupavimas turi būti įvertinamas iš naujo ir pozicijos perskirstomos, jeigu gauta nauja informacija arba pasikeitę kredito įstaigos lūkesčiai dėl kredito rizikos rodo, kad nuolatinis koregavimas yra pagrįstas. Jeigu kredito įstaiga negali laiku perskirstyti pozicijų, reikia atlikti laikiną koregavimą.

Laikino koregavimo naudojimas

54. Kredito įstaigos atliekami laikini atidėjinių koregavimai gali būti tik laikinas sprendimas, taikomas visų pirma keičiantis aplinkybėms arba kai nepakanka laiko įtraukti naują svarbią informaciją į esamą kredito rizikos reitingavimo ir modeliavimo procesą ar perskirstyti esamas skolinimo pozicijų grupes arba kai grupės skolinimo pozicijos reaguoja į veiksnius ar įvykius kitaip, nei iš pradžių tikėtasi.
55. Tokių koregavimų negalima nuolat naudoti ilgą laiką nelaikiniams rizikos veiksniams. Jeigu nesitikima, kad priežastis, dėl kurios atliktas koregavimas, bus laikina, pavyzdžiui, atsirado naujas rizikos veiksnys, kuris pirmiau nebuvo įtrauktas į įstaigos atidėjinių metodiką, metodiką reikia kuo greičiau atnaujinti ir įtraukti veiksnį, kuris, kaip numatoma, gali turėti nuolatinį poveikį TKN apskaičiavimui.
56. Naudojant laikinus koregavimus svarbūs sprendimai priimami vadovautis nuovoka ir sukuriama tendencingumo prielaidos. Siekiant išvengti tendencingumo, laikini koregavimai

turi kryptingai atitikti į ateitį orientuotas prognozes, pagrįstas tinkamais dokumentais, ir jiems turi būti taikomos tinkamos valdymo procedūros.

4.2.4 4 principas. Atidėjinių pakankamumas

Bendra kredito įstaigos atidėjinių suma, nepriklausomai nuo to, ar atidėjiniai nustatomi bendrai, ar individualiai, turi būti pakankama ir atitikti taikomos apskaitos sistemos tikslus.

57. Kredito įstaigos turi įdiegti patikimą kredito rizikos valdymo metodiką, siekdamas sukurti bendrą atidėjinių ir TKN pusiausvyrą pagal taikomą apskaitos sistemą, kurioje tinkamai atsispindėtų šios sistemos TKN.
58. Vertindamos atidėjinių pakankumą, kredito įstaigos turi atsižvelgti į finansinių ataskaitų datą egzistuojančius susijusius veiksnius ir lūkesčius, kurie gali turėti įtakos likusių pinigų srautų atgaunamumui per grupės skolinimo pozicijų arba vienos skolinimo pozicijos laikotarpį. Kredito įstaigos turi įvertinti informaciją, viršijančią praeities ir esamus duomenis, ir atsižvelgti į pagrįstą ir patvirtinamą į ateitį orientuotą informaciją, įskaitant makroekonominis veiksnius, susijusius su vertinama (-omis) pozicija (-omis), pavyzdžiui, mažmenine arba didmenine, pagal taikomą apskaitos sistemą.
59. Priklausomai nuo sugebėjimo įtraukti į ateitį orientuotą informaciją į TKN prognozę, kredito įstaigos gali naudotis individualaus arba bendro vertinimo metodika; nepriklausomai nuo naudojamos vertinimo metodikos, jos turi nuosekliai laikytis atitinkamų apskaitos reikalavimų ir vengti esminių atidėjinių skaičiavimo skirtumų. TKN atidėjiniai nustatomi remiantis individualių ir bendrų vertinimų visuma.
60. Turi būti pasirinkti atsižvelgiant į konkrečias aplinkybes tinkamiausi TKN vertinimo metodai, paprastai jie turi būti pritaikyti prie kredito įstaigos skolinimo pozicijų valdymo būdų. Pavyzdžiui, bendras vertinimas dažnai naudojamas stambioms vienuodų skolinimo pozicijų, kurioms būdingos bendros rizikos ypatybės, grupėms, tokioms kaip mažmeninių pozicijų portfeliai. Svarbios pozicijos dažnai vertinamos individualiai arba, kai nustatoma, kad yra nerimą keliančių aplinkybių, atskiros paskolos lygmeniu, pavyzdžiui, stebėtinų ir pradelstų paskolų pozicijos.
61. Nepriklausomai nuo naudojamo vertinimo metodo (individualaus arba bendro), kredito įstaiga turi užtikrinti, kad dėl to nebūtų vėluojama pripažinti TKN.
62. Kai kredito įstaigos atlieka individualius vertinimus, apskaičiuojant TKN visada atsižvelgiama į tai, kokią įtaką visa pagrįsta ir patvirtinama informacija, įskaitant makroekonominis veiksnius, gali daryti atgaunamumui ir kredito rizikai. Taikant individualaus vertinimo metodą, taip pat kaip ir vertinant bendrai, kredito įstaigos dokumentai turi aiškiai įrodyti, kaip individualiame vertinime atsispindi į ateitį orientuota informacija, įskaitant makroekonominis veiksnius.

63. Tais atvejais, kai kredito įstaigos individualiuose pozicijų vertinimuose tinkamai neįvertina į ateitį orientuotos informacijos, tam, kad galėtų nustatyti santykį tarp į ateitį orientuotos informacijos ir TKN įverčio, kuris gali nebūti akivaizdus individualiu lygmeniu, įstaiga turi sugrupuoti skolinimo pozicijas, kurioms būdingos bendros kredito rizikos ypatybės, ir įvertinti į ateitį orientuotos informacijos, įskaitant makroekonominis veiksnius, poveikį. Priešingai, kai kredito įstaiga nustato, kad visa pagrįsta ir patvirtinama į ateitį orientuota informacija buvo įtraukta į individualų TKN vertinimą, nederėtų atlikti papildomo į ateitį orientuoto vertinimo bendrai, jei taip būtų skaičiuojama dukart.

4.2.5 5 principas. TKN modelio patikimumo vertinimas

Kredito įstaiga turi nustatyti politiką ir procedūras, pagal kurias būtų tinkamai atliekamas TKN apskaičiavimo modelių patikimumo vertinimas.

64. TKN vertinimo ir apskaičiavimo procese kredito įstaigos gali naudotis rizikos nustatymo ir apskaičiavimo modeliais ir prielaidomis pagrįstais vertinimais atskiros skolinimo pozicijos ir viso portfelio lygmeniu, įskaitant rango priskyrimą kreditui, kredito rizikos nustatymą, TKN atidėjinių apskaičiavimą apskaitos tikslais, testavimą nepalankiausiomis sąlygomis ir kapitalo paskirstymą. Taikant TKN vertinimo ir apskaičiavimo procese naudojamus modelius, turi būti atsižvelgiama į tai, kaip pokyčiai veikia paskolos gavėją ir kintamuosius, susijusius su kredito rizika, pavyzdžiui, PD, LGD, pozicijų sumas, užtikrinimo priemonių vertę, įsipareigojimų neįvykdymo tikimybės kitimą ir vidinius skolininko kredito rizikos rangus, grindžiamus praeities, esama ir pagrįsta, patvirtinama į ateitį orientuota informacija, įskaitant makroekonominis veiksnius.
65. Kredito įstaigos turi įdiegti patikimą politiką ir procedūras, suteikiančias galimybę tinkamai įvertinti kredito rizikos vertinimo ir TKN apskaičiavimo modelių tikslumo ir nuoseklumo patikimumą, įskaitant atitinkamu modeliu pagrįstas rizikos reitingavimo sistemas bei procedūras ir visų susijusių rizikos sudedamųjų dalių vertinimą, ir nuolat taikyti šią politiką ir procedūras nuo pat modelio naudojimo pradžios. Šioje politikoje ir procedūrose turi būti tinkamai numatytas profesinio sprendimo vaidmuo.
66. Patikimumo vertinimas turi būti atliekamas sukūrus pradinį TKN modelį ir padarius esminius jo pakeitimus ir turi užtikrinti, kad modeliai būtų nuolat tinkami naudoti.
67. Patikima modelio patikimumo vertinimo sistema, be kita ko, turi būti sudaryta iš šių elementų:
- a. Aišrios funkcijos ir atsakomybė už modelio patikimumo vertinimą, užtikrinant tinkamą nepriklausomumą ir kompetenciją. Modelio patikimumo vertinimo procesas turi būti atskiras nuo jo kūrimo ir jį turi atlikti reikiamą patirtį ir kompetenciją turintys asmenys. Modelio patikimumo vertinimo išvados ir rezultatai turi būti nedelsiant ir laiku pateikti atitinkamo lygio vadovams. Jeigu kredito įstaiga yra pavedusi patikimumo vertinimo funkciją tretiesiems

asmenims, ji lieka atsakinga už modelio patikimumo vertinimo proceso veiksmingumą ir turi užtikrinti, kad šis trečiosios šalies darbas būtų visą laiką atliekamas tinkamai.

- b. Į tinkamo modelio patikimumo vertinimo apimtį ir metodiką turi būti įtraukta sistemingo modelio patikimumo, nuoseklumo ir tikslumo, taip pat jo tolesnės svarbos atitinkamai atskirai skolinimo pozicijai arba portfeliui vertinimo procedūra. Be to, veiksmingas modelio patikimumo vertinimo procesas turi suteikti galimybę laiku nustatyti ir pašalinti galimus modelio apribojimus. Į patikimumo vertinimo apimtį turi patekti modelio įvesčių peržiūra, modelio struktūra ir modelio išvestys (rezultatai).
- *Modelio įvestys.* Kredito įstaigos turi nusistatyti modelio įvesties duomenims (praeities, esamai ir į ateitį orientuotai informacijai) taikomus kokybės ir patikimumo standartus. Duomenys, pagal kuriuos vertinami TKN atidėjiniai, turi būti susiję su kredito įstaigų portfeliais ir kiek įmanoma tikslesni, patikimesni ir išsamesni (t. y. be išimčių, kurios gali iškreipti TKN įverčius). Patikimumo vertinimas turi užtikrinti, kad duomenys atitiktų šiuos standartus.
 - *Modelio struktūra.* Tvirtinant modelio struktūrą, vertinama, ar teorija, kuria pagrįstas modelis, yra patikima, pripažinta ir bendrai priimtina pagal jo paskirtį. Į ateitį orientuotu požiūriu, per patikimumo vertinimo procedūrą taip pat turi būti vertinama, kiek pagal atitinkamą modelį gali būti bendru modelio ir atskiros rizikos veiksnio lygmeniu atsižvelgiama į ekonominę arba kreditų aplinką ir portfelio verslo profilio arba strategijos pokyčius iš esmės nepakenkiant modelio patikimumui.
 - *Modelio išvestis (veiksmingumas).* Kredito įstaigos turi nustatyti priimtino modelio veiksmingumo vidaus standartus. Kai iš esmės pažeidžiamos veiksmingumo ribos, turi būti imamasi taisomųjų priemonių ir modelis turi būti derinamas iš naujo arba perkuriamas.
- c. Išsamūs modelio patikimumo vertinimo sistemos ir proceso dokumentai. Tai turi apimti atliekamų patikimumo vertinimo procedūrų dokumentavimą, patikimumo vertinimo metodikos ir priemonių pakeitimų, naudojamų duomenų spektro, patikimumo vertinimo rezultatų ir taisomųjų priemonių, kurių prireikus imtasi, dokumentavimą. Kredito įstaigos turi užtikrinti reguliarią šių dokumentų peržiūrą ir atnaujinimą.
- d. Nepriklausomų šalių (pvz., vidaus arba išorės šalių) atliekama modelio patikimumo vertinimo proceso peržiūra, per kurią vertinamas bendras modelio patikimumo vertinimo proceso veiksmingumas ir modelio patikimumo vertinimo proceso nepriklausomumas nuo kūrimo proceso. Peržiūros išvados turi būti nedelsiant ir laiku pateikiamos atitinkamo lygio vadovams (pvz., vyresniajai vadovybei, audito komitetui).

4.2.6 6 principas. Vertinimas remiantis kreditavimo patirtimi

Kredito įstaigos kreditavimo patirties naudojimas, ypač svarstant pagrįstą ir patvirtinamą į ateitį orientuotą informaciją, įskaitant makroekonominius veiksnius, yra esminis kredito rizikos vertinimo ir TKN apskaičiavimo reikalavimas.

68. Kredito įstaigos turi naudoti reikiamas priemones, suteikiančias galimybę užtikrinti, kad vertinimas būtų atliekamas patikimai, o TKN pripažįstami laiku. Kadangi informacija apie praeities nuostolių patirtį arba esamų sąlygų poveikį gali neatskleisti visos skolinimo pozicijų kredito rizikos, kredito įstaigos turi vadovautis savo kreditavimo patirtimi, priimdamos sprendimą įtraukti į savo TKN įvertį tikėtiną visos pagrįstos ir patvirtinamos į ateitį orientuotos informacijos, įskaitant makroekonominių veiksnių, poveikį. Kredito įstaigos sprendimas, pagrįstas jos kreditavimo patirtimi, turi būti užfiksuotas kredito rizikos dokumentuose ir jam turi būti taikoma tinkama stebėseną.
69. Skolinimo pozicijų kredito rizikos veiksniams identifikuoti būtinas tendencijas ir koreliacijas galima nustatyti remiantis naudinga praeities informacija. Tačiau vertinant TKN negalima ignoruoti (būsimų) įvykių įtakos ir šių veiksnių sąlygų. Vertinime turi atsispindėti numatomas pinigų srauto trūkumas, kurį lemia šis poveikis.
70. Nederėtų vengti remtis į ateitį orientuota informacija net jei, kredito įstaigos nuomone, įtraukti šią į ateitį orientuotą informaciją labai brangu arba nebūtina, nes yra neaiškumų formuojant į ateitį orientuotus scenarijus, išskyrus atvejus, kai atsiradusios papildomos išlaidos arba darbo našta neprisideda prie aukšto lygio TKN apskaitos sistemos įgyvendinimo.
71. Kredito įstaigos turi sugebėti įrodyti, kad į TKN įvertį procesą įtraukta į ateitį orientuota informacija yra susijusi su konkrečių portfelio pozicijų kredito rizikos veiksniais. Kadangi formalios statistikos prasme gali būti neįmanoma įrodyti glaudaus ryšio tarp tam tikros rūšies informacijos arba netgi informacijos rinkinio kaip visumos ir kredito rizikos veiksnių, kredito įstaigos turi nustatyti tinkamą individualių ir kolektyvinių atidėjinių dydį vadovaudamosi savo kreditavimo patirtimi. Jeigu į ateitį orientuotas veiksnys, laikomas susijusiu, lieka neįtrauktas į individualų arba bendrą vertinimą, gali prireikti atlikti laikinus koregavimus.
72. Makroekonominė informacija ir kita susijusi informacija turi būti nuosekliai taikoma visuose portfeliuose, kuriuose šios prognozės (prielaidos) turi tokią pat įtaką portfelių kredito rizikos veiksniams. Be to, rengdamos TKN įvertį kredito įstaigos turi vadovaudamosi kreditavimo patirtimi apsvaistyti savo vietą kredito cikle – ji įvairiose jurisdikcijose, kuriose kredito įstaigos turi skolinimo pozicijų, gali skirtis.
73. Kredito įstaigos turi rūpestingai nustatyti apskaitytinų TKN atidėjinių dydį ir užtikrinti, kad gauti vertinimai būtų tinkami (t. y. neutralūs ir nei nepakankamai įvertinti, nei pervertinti).
74. Be to, kredito įstaigos nustatydamos TKN įvertį turi naudoti įvairia informacija, surinkta kredito rizikos valdymo procese, įskaitant į ateitį orientuotą informaciją, kaupiamą rizikos valdymo ir kapitalo pakankamumo užtikrinimo tikslais.

4.2.7 7 principas. Bendri procesai, sistemos, priemonės ir duomenys

Kredito įstaigos turi įdiegti patikimas kredito rizikos vertinimo ir apskaičiavimo procedūras, kuriomis galima patikimai remtis vertinant kredito riziką ir apskaitant tikėtinus kredito nuostolius naudojantis bendrais procesais, sistemomis, priemonėmis ir duomenimis.

75. Kredito įstaigos vertindamos kredito riziką, apskaičiuodamos TKN apskaitos tikslais ir nustatydamos tikėtinus nuostolius kapitalo pakankumo tikslais, privalo kuo daugiau naudotis bendrais procesais, sistemomis, priemonėmis ir duomenimis, kad padidintų gaunamų TKN įverčių patikimumą, skaidrumą ir per rinkos drausmę sukurtų paskatas laikytis tokios kredito rizikos praktikos.
76. Kredito rizikos praktiką derėtų periodiškai peržiūrėti siekiant užtikrinti, kad joje būtų užfiksuojami atitinkami kredito įstaigai prieinami duomenys ir kad sistemos būtų atnaujinamos pasikeitus arba su laiku keičiantis kredito įstaigos kreditavimo praktikai. Turi būti sukurtas grįžamojo ryšio ratas, užtikrinantis, kad informacija apie TKN įverčius, kredito rizikos pokyčius ir faktinius nuostolius, susijusius su skolinimo pozicijomis, būtų dalijamasi tarp kredito rizikos ekspertų, apskaitos ir reguliavimo skyriaus darbuotojų ir visų pirma darbuotojų, atsakingų už paskolų suteikimą.
77. Pirmiau nurodyti bendri procesai, sistemos, priemonės ir duomenys gali apimti kredito rizikos reitingavimo sistemas, įvertintus PD (su atitinkamais koregavimais), pradelsimo statusą, paskolos ir vertės santykį, praeities nuostolių dydžius, produkto rūšį, amortizacijos grafiką, paskolos išmokėjimo sąlygas, rinkos segmentą, geografinę padėtį, paskolos suteikimo datą ir užtikrinimo priemonės rūšį.

4.2.8 8 principas. Atskleista informacija

Kredito įstaigos informacija turi būti viešai atskleidžiama laikantis skaidrumo ir palyginamumo principų ir laiku; ji turi būti aktuali ir naudinga priimant sprendimus.

78. Viešo informacijos skelbimo tikslas – aiškiai ir suprantamai pateikti priimant sprendimus naudingą informaciją apie kredito įstaigos finansinę padėtį ir veiklą bei jų pokyčius įvairiems naudotojams. Kredito įstaigos turi stengtis pateikti tokią informaciją, kuri yra aktuali ir palyginama, kad naudotojai galėtų laiku priimti pagrįstus sprendimus ir įvertinti valdymo organo ir vyresniosios vadovybės vykdomą valdymą.
79. Finansinė ir kredito rizikos valdymo informacija turi būti atskleidžiama vadovaujantis taikomomis apskaitos ir priežiūros sistemomis¹². Kredito įstaigos turi atskleisti informaciją,

¹²Vadovaujantis Reglamento (ES) 575/2013 8 dalimi, EBA GL/2016/11 dėl informacijos atskleidimo reikalavimų pagal Reglamento (ES) 573/2013 8 dalį ir EBA GL/2014/14 dėl reikšmingumo, priklausymo nuosavybės teise ir konfidencialumo ir dėl informacijos atskleidimo dažnumo pagal Reglamento (ES) Nr. 575/2013 432 straipsnio 1 ir 2 dalis ir 433 straipsnį.

būtiną tam, kad būtų galima sąžiningai pavaizduoti kredito įstaigos kredito riziką, įskaitant jos TKN įverčius, ir pateikti aktualią informaciją apie kredito įstaigos kreditavimo praktiką.

80. Atsižvelgdama į taikomus apskaitos standartus ir taisykles, kredito įstaigų vyresnioji vadovybė turi savo nuožiūra spręsti dėl tinkamo atskleidžiamų duomenų apibendrinimo arba išskaidymo, kad atskleidžiama informacija ir toliau atitiktų apskaitos reikalavimus, ir pateikti įžvalgas dėl kredito įstaigos rizikos ir TKN naudotojams, kad šie galėtų atlikti individualią įstaigos analizę ir palyginti ją su kitomis panašiomis įstaigomis.
81. Atskleidžiama kiekybine ir kokybine informacija naudotojams turi būti bendrai perteikiamos pagrindinės prielaidos (duomenys), pagal kurias parengti TKN įverčiai. Atskleidžiamoje informacijoje turi būti atkreipiamas dėmesys į politiką ir sąvokas, neatsiejamas nuo TKN įverčio (pavyzdžiui, pagrindą, kuriuo kredito įstaiga grupuoja skolinimo pozicijas į panašios kredito rizikos portfelius, ir įsipareigojimų neįvykdymo sąvoką¹³), veiksnus, lemiančius TKN pokyčius, ir kaip įtraukiama vyresniosios vadovybės kreditavimo patirtis. Atskleidžiamoje informacijoje apie reikšmingą politiką turi būti nurodyta, kaip kredito įstaiga įgyvendino šią politiką konkrečiomis aplinkybėmis.
82. Kredito įstaigos turi atskleisti kokybinę informaciją apie tai, kaip į ateitį orientuota informacija, įskaitant makroekonominis veiksniai, buvo įtraukta į TKN vertinimo procesą pagal taikomą apskaitos sistemą, visų pirma, kai vertinimas atliekamas individualiai.
83. Atskleidžiamoje informacijoje apie skolinimo pozicijų grupavimą turi būti paaiškinta, kaip vyresnioji vadovybė įsitikino, jog skolinimo pozicijos yra tinkamai sugrupuotos, kad šioms grupėms ir toliau būtų būdingos bendros rizikos ypatybės.
84. Tam, kad pagerintų atskleistos informacijos apie TKN įverčius kokybę ir prasmingumą, kredito įstaigos turi pateikti paaiškinimą apie reikšmingus TKN pokyčius skirtingais laikotarpiais. Šioje informacijoje susiję kokybiniai ir kiekybiniai duomenys turi būti atskleisti taip, kad būtų galima geriau suprasti, kaip pasikeitė TKN įverčiai.
85. Be to, kredito įstaigos valdymo organas turi reguliariai peržiūrėti informacijos atskleidimo politiką ir įsitikinti, kad atskleidžiama informacija tebėra aktuali atsižvelgiant į kredito įstaigos rizikos profilį, produktų koncentraciją, sektoriaus normas ir esamas rinkos sąlygas. Tai darydamos, kredito įstaigos turi atskleisti tokią informaciją, kuri padėtų atlikti palyginimą su kitomis panašiomis įstaigomis, suteiktų galimybę naudotojams stebėti kredito įstaigos TKN įverčius skirtingais laikotarpiais ir atlikti prasmingą šalies ir tarptautinių panašių įstaigų grupių analizę.

¹³ Daugiau rekomendacijų ir įsipareigojimų neįvykdymo apibrėžtis pateikta kitos dalies 89 ir 90 punktuose.

4.3 Gairės, skirtos kredito įstaigoms, kurioms taikomas 9 TFAS

Šioje dalyje pateikiamos gairės, susijusios su tam tikrais TKN reikalavimų aspektais, numatytais 9 TFAS skyriuose, kuriuose analizuojamas nuvertėjimas: i) dėl atidėjinio nuostoliams, kurio suma lygi 12 mėnesių TKN; ii) dėl reikšmingo kredito rizikos padidėjimo vertinimo ir iii) dėl praktinių priemonių. Jos yra nebūdingos kitoms TKN apskaitos sistemoms ir turi būti skaitomos kartu su kitais šių gairių skyriais.

4.3.1 Atidėjinys nuostoliams, kurio suma lygi 12 mėnesių TKN

86. Vadovaujantis 9 TFAS 5.5.5 straipsniu, „jei finansinių ataskaitų datą finansinės priemonės kredito rizika nuo pirminio pripažinimo reikšmingai nepadidėjo, ūkio subjektas tos finansinės priemonės atidėjinį nuostoliams turi įvertinti suma, lygia tikėtiniems 12 mėnesių kredito nuostoliams“. Kredito įstaigos turi įvertinti visų skolinimo pozicijų TKN ir nulinės vertės atidėjiniai turi pasitaikyti retai, nes TKN įverčiai yra tikėtina svertinė suma, kurioje visada turi atsispindėti tikimybė, kad bus patirta kredito nuostolių (žr. 9 TFAS 5.5.17 ir 5.5.18 straipsnius). Visgi nulinės vertės atidėjinių gali pasitaikyti, pavyzdžiui, visiškai užtikrintų paskolų atveju (nors kredito įstaigos turi laikytis atsargumo, rengdamos užtikrinimo priemonių vertės įverčius, nes užtikrinimo priemonių vertinimas, užfiksuotas sandorio sudarymo metu, paskolos laikotarpiu gali keistis).
87. Kredito įstaigos turi laikytis aktyvaus metodo vertindamos ir apskaičiuodamos 12 mėnesių TKN, kuris suteikia galimybę laiku nustatyti kredito rizikos pokyčius ir atitinkamai laiku pripažinti šiuos pokyčius TKN. Vadovaujantis 6 principu, 12 mėnesių TKN sumos ir terminų vertinimuose turi atsispindėti vyresniosios vadovybės kreditavimo patirtis ir pateiktas nešališkas tikėtinas svertinis TKN įvertis, nustatytas atsižvelgus į įvairius galimus rezultatus.
88. 9 TFAS suma, lygi 12 mėnesių TKN, apibrėžiama kaip „tikėtinų galiojimo laikotarpio kredito nuostolių dalis, atitinkanti tikėtinus kredito nuostolius, dėl finansinės priemonės įsipareigojimų neįvykdymo įvykių galinčius atsirasti per 12 mėnesių nuo finansinių ataskaitų datos“¹⁴. Šiais tikslais kredito įstaigos turi atkreipti dėmesį, kad suma, lygi 12 mėnesių TKN, yra ne tik tikėtini kitų 12 mėnesių nuostoliai, bet ir, vadovaujantis 9 TFAS B5.5.43 straipsniu, tikėtini skolinimo pozicijos ar skolinimo pozicijos grupės galiojimo laikotarpio pinigų srauto trūkumai, atsirandantys, jei per kitus 12 mėnesių įvyksta nuostolio įvykių. Be to, kredito įstaigos turi atkreipti dėmesį, jog vadovaujantis 9 TFAS 5.5.9 straipsniu siekiant įvertinti, ar finansinė priemonė turi būti perkelta į galiojimo trukmės TKN apskaičiavimo kategoriją, turi būti atsižvelgiama į tikėtinu finansinės priemonės galiojimo laikotarpiu kylančios įsipareigojimų neįvykdymo rizikos pasikeitimą. Kai kuriomis aplinkybėmis 9 TFAS leidžia keisti įsipareigojimų neįvykdymo įvykio, kuris gali įvykti per kitus 12 mėnesių, riziką atliekant šį įvertinimą, tačiau tai ne visada tinkama ir ypač didelį dėmesį reikia skirti 9 TFAS B5.5.14 straipsnyje numatytiems pavyzdžiams.

¹⁴ Žr. 9 TFAS A priedą „Terminų apibrėžtys“.

89. 9 TFAS B5.5.37 straipsnyje įsipareigojimų neįvykdymas neapibrėžtas, tačiau reikalaujama, kad kredito įstaigos apibrėžtų įsipareigojimų neįvykdymą taip, kad jis derėtų su apibrėžtimi, taikoma vidaus kredito rizikos valdymo tikslais. Be to, 9 TFAS B5.5.37 straipsnyje numatyta atmetamoji prielaida, kad įsipareigojimų neįvykdymo momentas negali būti vėliau kaip praėjus 90 dienų nuo atitinkamo termino. Nustatydamos įsipareigojimų neįvykdymo apibrėžtį apskaitos tikslais, kredito įstaigos turi vadovautis Reglamento (ES) 575/2013 178 straipsnyje numatyta reguliavimo tikslais vartojama apibrėžtimi¹⁵, apimančia ir:
- a. kokybinį kriterijų, pagal kurį „įstaiga mano, kad tikėtina, jog įsipareigojantysis asmuo iki galo neįvykdys savo kreditinių įsipareigojimų įstaigai, patronuojančiajai įmonei ar bet kuriai iš jos patronuojamųjų įmonių, jeigu įstaiga nesiims tokių veiksmų, kaip užtikrinimo priemonės realizavimas („tikėtinumo, kad bus nesumokėta“ įvykis), ir
 - b. objektyvų kriterijų, pagal kurį „įsipareigojantysis asmuo daugiau kaip 90 dienų vėluoja įvykdyti bet kokią reikšmingą kreditinį įsipareigojimą įstaigai, patronuojančiajai įmonei ar bet kuriai iš jos patronuojamųjų įmonių“, lygiavertį 9 TFAS B5.5.37 straipsnyje numatytai atmetamajai prielaidai.
90. Vadovaujantis Reglamento (ES) 575/2013 178 straipsnio 1 dalimi, laikoma, kad konkretus įsipareigojančiojo asmens įsipareigojimų neįvykdymo įvykis įvyko, kai tenkinamos 4 dalies a ir (arba) b punktuose numatytos sąlygos. Šiomis aplinkybėmis kredito įstaigos turi nustatyti įsipareigojimų neįvykdymo įvykį pagal skolininkui taikomą „tikėtinumo, kad bus nesumokėta“ kriterijų prieš tai, kai pozicija tampa pradelsta praėjus 90 dienų nuo atitinkamo termino. Laikantis reguliavimo tikslais taikomo metodo, Reglamento (ES) 575/2013 178 straipsnio 3 dalyje pateiktas elementų, rodančių tikėtinumą, kad bus nesumokėta, sąrašas, turi būti sudaromas taip, kad užtikrintų galimybę laiku nustatyti „tikėtinumo, kad bus nesumokėta“ įvykius, pagreitinančius galimą pinigų srauto trūkumą. Kalbant apie 4 dalies b punkte numatytą kriterijų, nors reguliavimo tikslais mažmeninių ir viešojo sektoriaus subjektų pozicijų įsipareigojimų atveju kompetentingos institucijos tam tikriems produktams 90 dienų laikotarpį gali savo nuožiūra, atsižvelgdamos į atitinkamas vietines sąlygas, pakeisti laikotarpį iki 180 dienų (žr. Reglamento (ES) 575/2013 178 straipsnio 1 dalies b punktą), ši galimybė neturi būti laikoma išimtimi iš šioms pozicijoms taikomos atmetamosios prielaidos dėl 90 dienų, numatytos 9 TFAS B5.5.37 straipsnyje.
91. Formuodamos sumos, lygios 12 mėnesių TKN, įvertį, kredito įstaigos turi atsižvelgti į šių gairių apibrėžtyse ir 6 principe numatytą pagrįstą ir patvirtinamą informaciją, kuri turi įtakos kredito rizikai, ir visų pirma įvertinti į ateitį orientuotą informaciją, įskaitant makroekonominis veiksnius. Vertindamos kokybinę ir kiekybinę informaciją, kuri gali turėti įtakos kredito rizikos vertinimui, kredito įstaigos turi vadovautis savo kreditavimo patirtimi. 9 TFAS numatyta, kad apskaičiuodamas sumą, lygią 12 mėnesių TKN, ūkio subjektas nebūtinai turi vykdyti išsamią informacijos paiešką. Vis dėlto kredito įstaigos turi aktyviai įtraukti informaciją, kuri gali turėti

¹⁵ EBI paskelbė Gairių dėl įsipareigojimų neįvykdymo apibrėžties pagal Reglamento (ES) 575/2013 178 straipsnį taikymo projektą.

įtakos TKN įverčiui, ir neturėtų netaikyti arba ignoruoti aktualios informacijos, kuri yra pagrįstai prieinama.

92. Kai kredito įstaigos sukuria pozicijas, kurioms būdinga didelė kredito rizika (kuri šiame punkte neturi būti suprantama priešingai nei pozicijos, kurioms būdinga „maža kredito rizika“, aprašyta 9 TFAS 5.5.10 straipsnyje), ir pirminis atidėjinių šioms pozicijoms vertinimas atliekamas pagal 12 mėnesių TKN, kredito įstaiga turi atidžiai stebėti, ar šių pozicijų kredito rizika reikšmingai nedidėja, užtikrinti, kad atitinkama pozicija būtų laiku perkelta į galiojimo trukmės TKN apskaičiavimo kategoriją, ir atsižvelgti į tai, kad pozicijos, kurioms būdinga didelė rizika, paprastai labiau svyruoja ir jų kredito rizika auga greičiau.
93. Net jei kredito rizikos padidėjimas nelaikomas reikšmingu, kredito įstaiga turi pakoreguoti 12 mėnesių TKN įvertį taip, kad jame tinkamai atsispindėtų įvykų kredito rizikos pokyčiai. Šie koregavimai turi būti atliekami gerokai anksčiau, nei pozicijos individualiai arba bendrai perkeliama į galiojimo trukmės TKN kategoriją, įvertinus įvykusius kredito rizikos pokyčius.
94. Kai atliekamas bendras vertinimas, grupės pozicijos turi atitikti šių gairių 3 principu numatytus reikalavimus. Visų pirma kredito įstaigai gavus informacijos, rodančios, kad reikia atlikti tolesnę arba skirtingą grupės skolinimo pozicijų perskirstymą, grupė turi būti padalyta į pogrupius, o sumos, lygios 12 mėnesių TKN, apskaičiavimas turi būti atnaujintas atskirai kiekvienai grupei arba besikeičiančių aplinkybių atveju turi būti atliekamas laikinas koregavimas (žr. šių gairių 3 principą ir jame numatytus išsamius reikalavimus dėl laikinų koregavimų naudojimo). Jeigu yra informacijos, rodančios, kad tam tikrame pogrupyje įvyko reikšmingas kredito rizikos padidėjimas, šiam pogrupiui turi būti pripažinti galiojimo trukmės TKN.
95. Skolinimo pozicijos neturėtų būti grupuojamos taip, kad trukdytų laiku nustatyti kredito rizikos padidėjimą (taip pat žr. šių gairių 3 ir 4 principus, kuriuose aptarti papildomi reikalavimai, taikomi grupavimui ir bendriems TKN vertinimams).

4.3.2 Reikšmingo kredito rizikos padidėjimo vertinimas

96. 9 TFAS 5.5.4 straipsnyje numatyta, kad „vertės sumažėjimo reikalavimų tikslas – pripažinti visų finansinių priemonių, kurių individualiai arba bendrai įvertinta kredito rizika, atsižvelgiant į visą pagrįstą ir patvirtinamą informaciją, įskaitant į ateitį orientuotą informaciją, nuo pirminio pripažinimo reikšmingai padidėjo, tikėtinus galiojimo laikotarpio kredito nuostolius“.
97. Šis požiūris pagrįstas tuo, kad įkainojant kreditą atsižvelgiama į kitos sandorio šalies kreditingumą, o kartu ir į TKN, esantį pirminio pripažinimo metu. Taigi kredito rizikos padidėjimo po paskolos suteikimo gali visa apimtimi nekompensuoti taikoma palūkanų norma, todėl kredito įstaigos turi rūpestingai apsvarstyti, ar įvyko reikšmingas kredito rizikos

padidėjimas¹⁶. Jei taip, skolinimo pozicijai turi būti taikomas galiojimo laikotarpio kredito nuostolių skaičiavimas.

98. Kad būtų galima įvertinti, ar pozicijos kredito rizika reikšmingai padidėjo, ir atlikti reikalaujamą 12 mėnesių TKN arba galiojimo laikotarpio TKN skaičiavimą, kredito įstaigos turi užtikrinti patikimą valdymą, sistemas ir kontrolę pagal šiose gairėse aprašytus principus. Jei nenumatyta kitaip, kredito įstaigos turi įdiegti sistemas, kuriose galima tvarkyti ir sistemingai peržiūrėti didelius kiekius informacijos, reikalingos sprendžiant, ar tam tikros skolinimo pozicijos arba jų grupės rodo reikšmingą kredito rizikos padidėjimą, o jei taip, apskaičiuoti jų galiojimo trukmės TKN. Patronuojančiosios ir dukterinės įmonės, kurioms taikoma Direktyva 2013/36/ES, turi užtikrinti, kad metodas būtų nuosekliai taikomas visoje grupėje. Tam visų pirma įdiegiamos procedūros, užtikrinančios, kad ekonominių sąlygų prognozės skirtingose jurisdikcijose ir ekonomikos sektoriuose būtų peržiūrimos ir tvirtinamos kredito įstaigos vyresniosios vadovybės ir kad procesai, kontrolės priemonės ir ekonominės prielaidos, naudojamos rengiant prognozes ir siejant jas su kredito nuostolio lūkesčiais, būtų nuosekliai taikomos visoje grupėje. Nuoseklumo poreikis neturėtų būti aiškinamas kaip reikalavimas laikytis vienodos praktikos visoje grupėje. Priešingai, nuoseklioje sistemoje gali būti skirtumų dėl įvairių jurisdikcijų ir produktų, priklausančių nuo to, kokie duomenys prieinami. Šie duomenys turi būti tinkamai dokumentuoti ir pagrįsti.
99. Kredito įstaigų įdiegtos procedūros turi suteikti joms galimybę laiku nustatyti, ar po pirminio skolinimo pozicijos pripažinimo įvyko reikšmingas kredito rizikos padidėjimas, dėl kurio atskirą poziciją arba pozicijų grupę reikia nedelsiant perkelti į galiojimo trukmės TKN apskaičiavimo kategoriją reikšmingai padidėjus kredito rizikai pagal 9 TFAS nuvertėjimo apskaitos reikalavimus.
100. Kaip pažymėta 9 TFAS B5.5.17 straipsnyje, vertinant reikšmingus kredito rizikos padidėjimus nuo pirminio pripažinimo, sprendimas priimamas atsižvelgiant į įvairią informaciją. Plačiąja prasme tai apima informaciją apie makroekonominės sąlygas, ekonomikos sektorių ir geografinį regioną, susijusius su konkrečiu paskolos gavėju arba paskolos gavėjų, kuriems būdingos bendros rizikos ypatybės, grupe, neskaitant konkretų paskolos gavėjų apibūdinančių strateginių, veiklos ir kitų ypatybių. Esminis bruožas yra reikalavimas įvertinti visą pagrįstą ir patvirtinamą į ateitį orientuotą informaciją, kurią galima gauti ne per didelėmis išlaidomis ar pastangomis (taip pat žr. šių gairių 131 punktą, kuriame pateiktos gairės dėl naudojamo informacijos rinkinio), neskaitant informacijos apie esamas sąlygas ir praeities duomenis.
101. Kad galėtų laiku pripažinti atidėjinius pagal 9 TFAS reikalavimus, kredito įstaiga turi:
- a. surinkti duomenis ir ateities prognozes apie pagrindinius savo skolinimo pozicijų ir portfelių kredito rizikos veiksniai ir

¹⁶ 9 TFAS reikalaujama, kad ūkio subjektai, vertindami reikšmingus kredito rizikos padidėjimus, apsvaistytų daugybę veiksnių, ir vienas iš šių veiksnių gali būti įkainojimas.

- b. gebėti kiekybiškai įvertinti kiekvienos skolinimo pozicijos arba portfelio kredito riziką pagal šiuos duomenis ir prognozes.
102. 9 TFAS B5.5.2 straipsnyje numatyta, kad tikėtini galiojimo laikotarpio kredito nuostoliai paprastai turėtų būti pripažįstami prieš tai, kai finansinė priemonė tampa laiku neapmokėta, ir kad „paprastai kredito rizika reikšmingai padidėja prieš tai, kai finansinė priemonė tampa laiku neapmokėta arba stebima kitų su skolininku susijusių prievolių įvykdymo pradelsimo atvejų (pvz., sutarties sąlygų keitimas arba restruktūrizacija)“. Todėl kredito įstaigų analizėse derėtų atsižvelgti į tai, kad kredito nuostolius lemiančios aplinkybės labai dažnai ima blogėti gerokai anksčiau, nei atitinkamose skolinimo pozicijose užfiksuojami objektyvūs vėlavimo požymiai (t. y. prieš kelis mėnesius, o kai kuriais atvejais – metus). Kredito įstaigos turėtų atsižvelgti, kad duomenys apie vėlavimą paprastai yra orientuoti į praeitį ir įgyvendinant TKN metodą retai pakanka vadovautis vien tik jais. Pavyzdžiui, neigiami makroekonominių veiksnių ir paskolos gavėjo ypatybių pokyčiai mažmeninių pozicijų atveju paprastai padidina kredito rizikos lygį gerokai anksčiau, nei tai parodo duomenys apie vėlavimą, pavyzdžiui, praleistą terminą.
103. Taigi tam, kad galėtų tinkamai įgyvendinti 9 TFAS numatytus uždavinius, kredito įstaigos turi atsižvelgti į makroekonominių veiksnių ir paskolos gavėjo ypatybių sąsajas su portfelio kredito rizikos lygiu pagal pagrįstą ir patvirtinamą informaciją. Šiuo tikslu kredito įstaigos turi pradėti nuo išsamios praeities duomenų ir esamų tendencijų analizės, kuri suteiktų joms galimybę nustatyti aktualiausius kredito rizikos veiksnus. Priimant kreditavimo patirtimi pagrįstus sprendimus, turi būti lengviau įtraukti esamas arba prognozuojamas sąlygas, kurios gali turėti įtakos šiems rizikos veiksniams, numatomam pinigų srauto trūkumui ir atitinkamai lūkesčiams dėl nuostolių.
104. Kredito įstaigos turi atlikti tokias analizes ne tik atsižvelgdamos į portfelį ir atskirų mažų kreditų, pavyzdžiui, kreditinių kortelių pozicijų, kontekstą, bet ir į stambias, individualiai vertinamas skolinimo pozicijas. Pavyzdžiui, analizuodamos didelę paskolą komercinės paskirties turtui, kredito įstaigos turi atsižvelgti į tai, jog daugelyje jurisdikcijų komercinės paskirties turto rinka yra gana jautri makroekonominiai aplinkai, ir apsvastyti galimybę naudotis tokia informacija, kaip palūkanų normų dydžiai arba laisvų darbo vietų skaičius, kad nustatytų, ar įvyko reikšmingas kredito rizikos padidėjimas.
105. Kredito įstaigos turi nustatyti aiškią politiką, įskaitant gerai parengtus kriterijus, pagal kuriuos vertinama, koks kredito rizikos padidėjimas yra „reikšmingas“ skirtingų rūšių skolinimo pozicijoms. Tokie kriterijai ir priežastys, dėl kurių šie metodai ir apibrėžtys laikomi tinkamais, turi būti atskleisti 7 TFAS „Finansinės priemonės“ nustatyta tvarka: „Atskleidimai“, 35F straipsnis. 9 TFAS 5.5.9 straipsnyje reikalaujama, kad vertindamas reikšmingą kredito rizikos padidėjimą „ūkio subjektas turi atsižvelgti ne į tikėtinų kredito nuostolių sumos pasikeitimą, bet į tikėtinu finansinės priemonės galiojimo laikotarpiu kylančios įsipareigojimų neįvykdymo rizikos pasikeitimą“. Todėl kredito įstaigos turi atlikti šį vertinimą atsižvelgdamos į įsipareigojimų neįvykdymo riziką, o ne tikėtinų kredito nuostolių riziką (t. y. prieš vertindamos kredito rizikos mažinimo priemonių, pavyzdžiui, įkaito arba garantijų, įtaką).

106. Nustatydamos metodą, pagal kurį nustatomas reikšmingas kredito rizikos padidėjimas, kredito įstaigos turi įvertinti visus 9 TFAS B5.5.17 straipsnio a–p punktuose numatytus 16 klasių rodiklius (jei jie susiję su atitinkama vertinama finansine priemone); be to, kredito įstaigos turi atsižvelgti, ar yra daugiau informacijos, kurią reikėtų įvertinti. Šie rodikliai (numatyti 9 TFAS ir šiose gairėse) neturi būti laikomi „kontroliniu sąrašu“. Vertinant, ar tam tikros rūšies skolinimo pozicijos kredito rizika padidėjo, kai kurie jų gali būti svarbesni nei kiti. Taip pat kredito įstaigos turi ypač atidžiai vengti rizikos nedelsiant nepripažinti iš tiesų egzistuojančio reikšmingo kredito rizikos padidėjimo. Visų pirma kredito įstaigos neturėtų apriboti reikšmingo kredito rizikos padidėjimo situacijomis, kuriose numatoma, kad finansinės priemonės vertė dėl kredito rizikos sumažės (t. y. trečiasis 9 TFAS vertės sumažėjimo reikalavimų etapas). Mat skolininkų kredito rizika gali reikšmingai padidėti be jokių požymių, kad susijusių skolinimo pozicijų vertė gali sumažėti. Faktas, jog kredito rizika reikšmingai padidėjo, nebūtinai reiškia, kad gali būti neįvykdyti įsipareigojimai, o tiesiog kad ši tikimybė yra didesnė nei pirminio pripažinimo metu. Tai pabrėžia 9 TFAS modelio simetrija: skolinimo pozicijos gali būti perkeltos į galiojimo trukmės TKN kategoriją, tačiau vėliau jos grąžinamos į 12 mėnesių TKN, jei nebesiekiamas reikšmingo kredito rizikos padidėjimo slenkstis.
107. Vertindamos reikšmingą kredito rizikos padidėjimą, kredito įstaigos visų pirma turi atsižvelgti į šį nebaigtinį rodiklių sąrašą:
- kredito įstaigos vyresniosios vadovybės sprendimą, jog jei esama skolinimo pozicija būtų naujai sukurta finansinių ataskaitų data, šios skolinimo pozicijos kainos elementas, kuriame atsispindi skolinimo pozicijos kredito rizika, būtų reikšmingai didesnis nei paskolos išdavimo metu, nes nuo sandorio sudarymo padidėjo konkretaus paskolos gavėjo arba paskolos gavėjų klasės kredito rizika;
 - kredito įstaigos vyresniosios vadovybės sprendimą stiprinti užtikrinimo priemones ir (arba) sutarties sąlygų reikalavimus naujoms skolinimo pozicijoms, kurios yra panašios į jau sukurtas skolinimo pozicijas, dėl šių pozicijų kredito rizikos pokyčių nuo jų pirminio pripažinimo;
 - paskolos gavėjo priskyrimą didesnės rizikos kategorijai, kurį atliko pripažinta kredito reitingų agentūra arba kuris buvo atliktas kredito įstaigos vidaus kredito reitingų sistemoje;
 - įsipareigojimus vykdančių skolinimo pozicijų, kurios individualiai stebimos ir peržiūrimos, vidaus kredito vertinimo apibendrinimą, t. y. kredito kokybės rodiklį, kuris yra silpnesnis nei pirminio pripažinimo metu;
 - individualaus įsipareigojančio asmens (arba įsipareigojančių asmenų grupės) atitinkamų kredito riziką lemiančių veiksnių (pvz., būsimųjų pinigų srautų) blogėjimą ir
 - finansinių sunkumų nulemtus tikėtinus pokyčius, įskaitant tuos, kurie Reglamente (ES) 2015/227 laikomi restruktūrizacija.

Nors kai įmanoma 9 TFAS turi būti įgyvendinamas pagal kredito rizikos valdymo praktiką, kai kuriais atvejais tai gali būti nepriimtina. Pavyzdžiui, jeigu kredito įstaiga daugumą skolinimo

pozicijų valdo vienodai, neatsižvelgdama į kredito riziką, išskyrus tik ypač stiprius arba silpnus kreditus, tai, kaip valdoma skolinimo pozicija, greičiausiai nebus patikimas reikšmingo kredito rizikos padidėjimo rodiklis.

108. Vertindamos, ar įvyko reikšmingas skolinimo pozicijos kredito rizikos padidėjimas, kredito įstaigos taip pat turi atsižvelgti į šiuos aplinkos, kurioje veikia kredito įstaiga arba paskolos gavėjas, veiksnus:

- a. makroekonominių perspektyvų, aktualių konkrečiam paskolos gavėjui arba jų grupei, blogėjimą. Makroekonominiai įvertinimai turi būti pakankamai išsamūs ir apimti veiksnus, susijusius su nepriklausomais paskolų gavėjais, įmonėmis, namų ūkiais ir kitų rūšių paskolų gavėjais. Be to, jie turi apimti atitinkamų regioninių jurisdikcijos ekonominių rodiklių skirtumų vertinimą¹⁷;
- b. sektoriaus arba pramonės šakos, kurioje veikia paskolos gavėjas, perspektyvų blogėjimą.

109. Turi būti laikoma, kad tiksliai identifikuoti kredito rizikos veiksnus ir patikimai parodyti šių veiksmų ir kredito rizikos ryšį yra taip pat svarbu, kaip ir užfiksuoti tariamai mažus paskolos kokybinių charakteristikų pokyčius, kurie gali būti svarbiausias didelio įsipareigojimų neįvykdymo rizikos padidėjimo ženklas. Be to, vadovaujantis 9 TFAS 5.5.9 straipsniu, kredito rizikos pokyčio nuo pirminio pripažinimo reikšmingumas priklauso nuo įsipareigojimų neįvykdymo rizikos pirminio pripažinimo metu. Šiuo požiūriu, kai kredito įstaiga PD pokyčius naudoja kaip įsipareigojimų neįvykdymo rizikos pokyčiams nustatymo priemonę, reikia įvertinti atitinkamo PD pokyčio reikšmingumo koeficientą (arba svyravimo rodiklį), proporcingą PD pirminio pripažinimo metu (t. y. PD, padalyto iš pirminio pripažinimo datos PD, pokytį), ir atsižvelgti į 9 TFAS B5.5.11 straipsnį. Tačiau reikia atsižvelgti ir į paties PD pokyčio apimtį (t. y. apskaičiavimo datos PD, atėmus pirminio pripažinimo datos PD).

110. Kredito įstaigos turi atsižvelgti ne tik į tai, ką rodo reitingo „rangų“ blogėjimas, nes vieno rango PD pokytis gali būti netiesiškas (pavyzdžiui, BB reitingu įvertintos pozicijos įsipareigojimų neįvykdymo per penkerius metus tikimybė maždaug tris kartus viršija atitinkamą BBB reitingo pozicijos tikimybę, jei vertinama remiantis esamais duomenimis ir analizėmis, taikomomis tam tikroms jurisdikcijoms). Be to, kadangi vieno rango pokyčio reikšmingumas priklausytų nuo banko reitingų sistemos išsamumo (ir atitinkamai kiekvieno rango „pločio“), siekiant užtikrinti, kad individualios skolinimo pozicijos arba jų grupės reikšmingas kredito rizikos padidėjimas būtų kuo aiškesnis, turi būti apibrėžtas tinkamas pirminis suskaidymas. Todėl kredito įstaigos turi užtikrinti, kad kredito reitingavimo sistemos rangų skaičiaus pakaktų kredito rizikai tinkamai nustatyti. Be to, kredito įstaigos turėtų atsižvelgti į tai, kad reikšmingas kredito rizikos padidėjimas gali įvykti anksčiau, nei pasikeičia kredito reitingas.

¹⁷ Žr. šių gairių 6 principą dėl į ateitį orientuotos informacijos, įskaitant makroekonominius veiksnus, svarstymo.

111. Kredito įstaigos turi turėti omenyje, kad būna tam tikrų aplinkybių, kuriomis neigiami veiksniai, išvardytų šių gairių 107 ir 108 punktuose, pokyčiai gali nerodyti reikšmingai padidėjusios kredito rizikos. Pavyzdžiui, gali būti, kad skolinimo pozicijos, kurios reitingas AA, įsipareigojimų neįvykdymo tikimybė maža ir ne didesnė nei tos, kurios reitingas AAA. Tačiau tokių skolinimo pozicijų, kurioms būdinga tokia akivaizdžiai maža kredito rizika, yra labai mažai ir, kaip pažymėta 110 punkte, įsipareigojimų neįvykdymo tikimybės jautrumas reitingo įvertinimui gali gerokai padidėti prastėjant reitingo kokybei.
112. Be to, kredito įstaigos turi žinoti, kad gali susiklostyti aplinkybės, kuriomis gali įvykti neigiami kai kurių veiksniai pokyčiai, tačiau juos gali atsvirti teigiami kitų veiksniai pokyčiai (žr. 9 TFAS įgyvendinimo rekomendacijas, 2 pavyzdį). Nepaisant to, kadangi yra svarbu nustatyti, ar kredito rizika reikšmingai padidėjo, kredito įstaigos turi įdiegti valdymo ir kontrolės procedūras, suteikiančias galimybę patikimai patvirtinti sprendimus, kad veiksniai, kurie gali turėti neigiamą įtaką kredito rizikai, atsveria veiksniai, kurie gali turėti teigiamą įtaką.
113. Kredito įstaigos turi išsamiai apsvarstyti ir pripažinti kredito įstaigos valdymo organo arba vyresniosios vadovybės savo nuožiūra priimtus sprendimus dėl kredito rizikos pokyčio. Pavyzdžiui, jeigu dėl nerimą keliančių kredito rizikos rodiklių priimamas sprendimas sustiprinti paskolos gavėjo arba paskolos gavėjų klasės stebėseną, nėra tikėtina, kad tokius veiksmus sprendimą priėmęs asmuo ar organas būtų atlikęs, jei kredito rizikos padidėjimas nebūtų buvęs įvertintas kaip reikšmingas.
114. Kai kredito įstaiga įvertina, jog kita sandorio šalis patyrė reikšmingų kai kurių, tačiau ne visų skolinimo pozicijų kredito rizikos pokyčių, pavyzdžiui, dėl skolinimo laiko skirtumų, ji turi užtikrinti, kad būtų nustatomos visos skolinimo pozicijos, kurių kredito rizika reikšmingai padidėjo.
115. Kai kredito įstaiga bendrai įvertina reikšmingus kredito rizikos pokyčius (t. y., pvz., mažmeninių pozicijų atveju), turi būti reguliariai peržiūrimos portfelių apibrėžtys, siekiant užtikrinti, kad jų skolinimo pozicijoms ir toliau būtų būdingos bendros kredito rizikos ypatybės reagavimo į kredito rizikos veiksniai prasme. Dėl besikeičiančių ekonominių sąlygų gali prireikti atlikti pergrupavimą.
116. Remiantis 9 TFAS B5.5.1 straipsniu dėl reikšmingo kredito rizikos padidėjimo vertinimo nuo jos pirminio bendro pripažinimo, atvejais, kai akivaizdu, kad kai kurių skolinimo pozicijų grupės kredito rizika reikšmingai padidėjo, kredito įstaigos turi perkelti skolinimo pozicijų grupę arba pogrupį į tikėtinų galiojimo laikotarpio kredito nuostolių apskaičiavimo kategoriją, net jei tokių reikšmingo kredito rizikos padidėjimo įrodymų atskirų skolinimo pozicijų lygmeniu dar nėra (žr. 9 TFAS 5 pavyzdį).
117. Remiantis 9 TFAS B5.5.6 straipsniu ir 9 TFAS įgyvendinimo rekomendacijų IE39 straipsniu, jei pagal bendras kredito rizikos charakteristikas neįmanoma nustatyti konkretaus skolinimo pozicijų pogrupio, kurio kredito rizika reikšmingai padidėjo, tam tikrai visos grupės dalies TKN turi būti apskaičiuojamas pagal galiojimo laikotarpį.

118. „Reikšmingas“ neturi būti tapatinamas su statistine reikšme, t. y. vertinimo metodas negali būti pagrįstas tik kiekybine analize. Portfeluose, sudarytuose iš daugybės atskirų smulkių kreditų, apie kuriuos turima daug praeities duomenų, „reikšmingus“ kredito rizikos padidėjimus galima nustatyti iš dalies naudojantis statistiniais metodais. Vis dėlto to gali būti neįmanoma taikyti kitoms skolinimo pozicijoms.
119. Be to, „reikšmingumas“ negali būti vertinamas atsižvelgiant į įtaką kredito įstaigos pirminėms finansinėms ataskaitoms. Reikšmingas kredito rizikos padidėjimas turi būti identifiкуotas ir atskleistas net ir tada, kai neatrodo, jog kredito rizikos padidėjimas įsipareigojimų neįvykdymo tikimybės prasme paveiks atidėjinius (pavyzdžiui, kai pozicija yra daugiau nei visiškai užtikrinta); to reikalaujama, kad kredito įstaigos galėtų identifikuoti ir atskleisti tokius padidėjimus, kurie gali būti svarbūs naudotojams, norintiems suprasti kredito įstaigos skolinimo pozicijų kredito rizikos tendencijas.
120. Vadovaujantis 9 TFAS 5.5.9 straipsniu, reikšmingo kredito rizikos padidėjimo vertinimas yra pagrįstas pozicijos kredito rizikos finansinių ataskaitų datą ir pirminio pripažinimo datą palyginimu. 9 TFAS BC 5.161 straipsnyje ir 6 pavyzdyje aprašyta, kaip šis principas taikomas standarte, o ne šio principo taikymo išimtis. Šis pavyzdys rodo, kad kredito įstaigos tam tikriems portfeliams gali nustatyti maksimalią kredito riziką pirminio pripažinimo metu, todėl kredito rizikai išaugus iki maksimalaus lygio šis portfelis būtų perkeltas į galiojimo trukmės TKN apskaičiavimo kategoriją. Šis supaprastinimas svarbus ne tik tada, kai pozicijos yra suskirstytos pakankamai detalai, kad kredito įstaiga galėtų parodyti, jog analizė atitinka 9 TFAS principus. Tai yra kredito įstaigos turi sugebėti įrodyti, kad reikšmingas portfelio elementų kredito rizikos padidėjimas neįvyko anksčiau, nei buvo pasiektas maksimalus kredito rangas.
121. Kredito įstaigos turi griežtai stebėti savo metodų, kuriais vertinama, ar kredito rizika reikšmingai padidėjo, kokybę. Kredito įstaigos valdymo organas arba vyresnioji vadovybė turi apsvarstyti, ar yra papildomų veiksnių, į kuriuos reikėtų atsižvelgti vertinant reikšmingą kredito rizikos padidėjimą, kad pagerėtų jų metodo kokybė.
122. Kredito įstaigos turi būti budrios ir stebėti, ar neatsirado šališkumo, trukdančio pasiekti 9 TFAS numatytus tikslus, galimybę. Tais atvejais, kai kredito įstaigos mano, jog jų įgyvendinimo metodika tapo šališka, jos turi pakeisti šališką vertinimą ir užtikrinti, kad būtų pasiektas standarte numatytas tikslas (žr. 9 TFAS B5.5.1–B5.5.6 straipsnius).
123. 9 TFAS 5.5.12 ir B5.5.25–B5.5.27 straipsniuose nustatyti reikalavimai, susiję su pirmiau paminėtu reikšmingu skolinimo pozicijų, kurių sutartyje numatyti pinigų srautai buvo persvarstyti arba pakeisti, kredito rizikos padidėjimu. Tai yra, jei dėl pakeitimų finansinio turto pripažinimas nebuvo nutrauktas, ūkio subjektas pagal 9 TFAS turi įvertinti, ar finansinės priemonės kredito rizika reikšmingai padidėjo, lygindamas a) finansinių ataskaitų datą kylančią įsipareigojimų neįvykdymo riziką (grindžiamą pakeistomis sutarties sąlygomis) ir b) pirminio pripažinimo metu kylančią įsipareigojimų neįvykdymo riziką (grindžiamą pirminėmis nepakeistomis sutarties sąlygomis).

124. Kredito įstaigos turi užtikrinti, kad įsipareigojančių asmenų skolinimo pozicijų sutarties sąlygų pakeitimai arba persvarstymas netrukdytų pastebėti kredito rizikos padidėjimą, tinkamai apskaičiuoti TKN ir laiku perkelti pozicijas į galiojimo trukmės TKN kategoriją ir būtų išvengta netinkamo pozicijos perkėlimo iš galiojimo trukmės TKN į 12 mėnesių TKN kategoriją.
125. Nustatydamos, ar pakeistos skolinimo pozicijos kredito rizika reikšmingai padidėjo, kredito įstaigos turi sugebėti įrodyti ir rengdamos TKN įvertčius atsižvelgti, ar atlikus šiuos pakeitimus arba persvarsčius poziciją kredito įstaigos galimybė surinkti palūkanas ir susigrąžinti pagrindinę sumą pagerėjo, palyginti su padėtimi pirminio pripažinimo metu. Be to, derėtų atsižvelgti į pakeistų pinigų srautų turinį ir kredito rizikos pokyčių ateityje įtaką skolinimo pozicijai (įvertinus įsipareigojusio asmens kredito riziką). Veiksniai, kuriuos reikia įvertinti (sąrašas nebaigtinis):
- a. ar sutarties sąlygų ir atitinkamų pinigų srautų keitimas arba persvarstymas teikia įsipareigojusiam asmeniui ekonominę naudą, palyginti su pirminėmis, nepakeistomis sutarties sąlygomis, ir koks šių pakeitimų ekonominis poveikis įsipareigojusio asmens gebėjimui grąžinti skolą;
 - b. ar galima identifikuoti veiksnų, kurie pagrindžia kredito įstaigos atliktą įsipareigojusio asmens gebėjimo grąžinti skolą, vertinimą, įskaitant aplinkybes, dėl kurių atliekami pakeitimai, įsipareigojusio asmens ateities perspektyvas, kurias lemia pakeitimai, atsižvelgiant į esamas sąlygas, makroekonominės prognozes ir sektoriaus (pramonės šakos), kuriame veikia įsipareigojęs asmuo, perspektyvas, įsipareigojusio asmens veiklos modelį ir įsipareigojusio asmens verslo (valdymo) planą, kuriame aprašyti įsipareigojusio asmens lūkesčiai, susiję su jo ateities rezultatais, finansiniu atsparumu ir pinigų srautais, ir
 - c. ar įsipareigojusio asmens verslo planas yra įmanomas, įgyvendinamas ir nuosekliai atitinka palūkanų ir pagrindinės skolos sumos mokėjimo grafiką pagal pakeistas skolinimo pozicijos sutarties sąlygas.
126. Persvarstytos arba pakeistos skolinimo pozicijos, perkeltos į galiojimo trukmės TKN kategoriją, neturi būti grąžintos į 12 mėnesių TKN apskaičiavimo kategoriją, išskyrus atvejus, kai yra pakankamai įrodymų, kad šių pozicijų galiojimo trukmės kredito rizika nėra reikšmingai padidėjusi, palyginti su kredito rizika pirminio pripažinimo metu. Pavyzdžiui, kai kredito įstaiga suteikia įsipareigojusiam asmeniui, kuris patiria finansinių sunkumų, įvairių nuolaidų, pavyzdžiui, sumažina palūkanų normą arba atideda pagrindinės skolos sumos įmokas, skolinimo pozicijos kredito rizika gali sumažėti, nors iš tiesų įsipareigojęs asmuo ir toliau patirs finansinių sunkumų ir neturės jokių realių perspektyvų grąžinti suplanuotas sumas per likusį pozicijos laikotarpį. Pagal 9 TFAS B5.5.27 straipsnį „prie įrodymų, kad tikėtinų galiojimo laikotarpio kredito nuostolių pripažinimo kriterijai nebetenkinami, priskiriama praeities informacija apie aktualius ir laiku atliekamus mokėjimus pagal pakeistas sutarties sąlygas. Paprastai klientui reikėtų įrodyti nuosekliai gerą mokėjimo praktiką laikotarpiu iki tol, kol bus laikoma, kad kredito rizika yra sumažėjusi. Pavyzdžiui, praeities informacija apie praleistus

arba nepilnai atliktus mokėjimus paprastai nepanaikinama tiesiog atlikus vieną mokėjimą laiku po to, kai buvo pakeistos sutarties sąlygos“.

4.3.3 Praktinių priemonių naudojimas

127. 9 TFAS numatyta nemažai praktinių priemonių, skirtų įgyvendinimo naštai įvairioms įmonėms palengvinti, ir taip pripažįstama, kad 9 TFAS naudos įvairios įmonės, įskaitant tas, kurios nepriklauso bankininkystės sektoriui.
128. Tolesniuose punktuose aprašomos kelios praktinės priemonės: informacijos rinkinys, į kurį ūkio subjektas turi atsižvelgti apskaičiuodamas TKN, „mažos“ kredito rizikos pozicijų išimtis ir atmetamoji prielaida dėl daugiau kaip prieš 30 dienų pasibaigusio termino.
129. Kredito įstaigos šiomis praktinėmis priemonėmis turi naudotis ribotai, nes jų vertinimas gali tapti reikšmingai šališkas ir, atsižvelgiant į jų veiklą, nėra tikėtina, kad atitinkamos informacijos gavimo išlaidos sudarys „per dideles išlaidas ar pastangas“. Naudodamosi praktinėmis priemonėmis, skirtomis šališkumui išvengti, kredito įstaigos turi apsvarstyti, ar reikia atlikti koregavimą, nes jos turi atsižvelgti į tai, kad 9 TFAS tikslas – įvertinti, ar tikėtinas kredito nuostolis, kuriame turi objektyviai atsispindėti tikėtina svertinė suma, nustatytas įvertinus įvairias galimas pasekmes (9 TFAS 5.5.17 straipsnis).
130. Kai kredito įstaiga naudoja praktinėmis priemonėmis, ji turi aiškiai dokumentuoti šių praktinių priemonių naudojimo pagrindimą.

Informacijos rinkinys

131. 9 TFAS B5.5.15 straipsnyje numatyta, kad „ūkio subjektas atsižvelgia į pagrįstą ir patvirtinamą informaciją, kurią galima gauti ne per didelėmis išlaidomis ar pastangomis“, ir kad „nustatydamas, ar kredito rizika nuo pirminio pripažinimo reikšmingai padidėjo, ūkio subjektas nebūtinai turi vykdyti išsamią informacijos paiešką“. Kredito įstaigos neturėtų aiškinti šių teiginių siaurai ir turėtų sukurti sistemas ir procesus, kuriuose būtų naudojama visa pagrįsta ir patvirtinama informacija, susijusi su pozicijų grupe arba atskira pozicija, kurios reikia apskaitos reikalavimams aukštu lygiu patikimai ir nuosekliai įgyvendinti. Vis dėlto, nereikėtų patirti papildomų išlaidų ir padidinti veiklos naštos, kai tai neprisideda prie kokybiško 9 TFAS įgyvendinimo.

„Mažos kredito rizikos“ išimtis

132. Vadovaujantis 9 TFAS 5.5.10 straipsniu, „jei finansinių ataskaitų datą nustatoma, kad finansinės priemonės kredito rizika maža, ūkio subjektas gali daryti prielaidą, kad finansinės priemonės kredito rizika nuo pirminio pripažinimo reikšmingai nepadidėjo“. Nors kredito įstaigos gali nuspręsti nevertinti, ar „maža kredito rizika“ reikšmingai padidėjo nuo pirminio pripažinimo, šia išimtimi turi būti naudojama ribotai. Tai yra kredito įstaigos turi laiku įvertinti reikšmingą visų skolinimo pozicijų kredito rizikos padidėjimą.

133. Tokiomis aplinkybėmis, kai kredito rizika nėra reikšmingai padidėjusi, kredito įstaigos visada turi pripažinti pokyčius 12 mėnesių tikėtinuose kredito nuostoliuose per atidėjinius ir perkelti skolinimo pozicijas į tikėtinų galiojimo laikotarpio kredito nuostolių apskaičiavimą, jeigu kredito rizika yra reikšmingai padidėjusi. Siekiant užtikrinti kokybišką 9 TFAS įgyvendinimą, mažos kredito rizikos išimtimi galima naudotis tik turint aiškius įrodymus, jog rizika finansinių ataskaitų datą yra pakankamai maža, kad nebūtų įvykęs reikšmingas kredito rizikos padidėjimas nuo pirminio pripažinimo datos.
134. Ilustruojant 9 TFAS B5.5.22 ir B5.5.23 straipsniuose aprašytos mažos kredito rizikos reikšmę, pateikiamas priemonės, kuriai priskirtas išorės „investicinis reitingas“, pavyzdys. Tačiau visos skolinimo pozicijos, turinčios „investicinį reitingą“, kurį suteikė kredito reitingų agentūra, negali būti automatiškai laikomos mažos kredito rizikos pozicijomis. Vertindamos skolinimo pozicijos kredito riziką, kredito įstaigos visų pirma turi remtis savo kredito rizikos vertinimu, o ne tik mechanškai pasikliauti kredito reitingų agentūros pateiktais reitingais (kai ji juos turi). Vis dėlto jei vidaus kredito reitingai, palyginti su išorės reitingais, atrodo optimistiškai, kredito įstaigos valdymo organas arba vyresnioji vadovybė turi atlikti papildomą šių reitingų analizę ir juos pagrįsti.

Atmetamoji prielaida dėl daugiau kaip prieš 30 dienų pasibaigusio termino

135. Kredito įstaigos turi įdiegti kredito rizikos vertinimo ir valdymo procedūras, kurios užtikrintų, kad reikšmingi kredito rizikos padidėjimai būtų nustatyti gerokai anksčiau, nei pozicijos taps pradelstos ar bus praleisti atitinkami mokėjimo terminai. Nors pagal 9 TFAS atmetamąją prielaidą dėl daugiau kaip prieš 30 dienų pasibaigusio termino kaip apsidraudžiamąją priemonę nedraudžiama naudoti kartu su kitais, ankstesniais rodikliais, pagal kuriuos vertinamas reikšmingas kredito rizikos padidėjimas, kredito įstaigos turi vengti naudoti ją kaip pirminį rodiklį, kada poziciją reikia perkelti į galiojimo trukmės TKN kategoriją.
136. Teiginys, jog prielaidą dėl daugiau kaip prieš 30 dienų pasibaigusio termino galima atmesti remiantis tuo, kad neįvyko reikšmingas kredito rizikos padidėjimas, turi būti pagrįstas išsamia analize, kuri aiškiai įrodo, kad daugiau kaip prieš 30 dienų pasibaigęs terminas nėra susijęs su reikšmingu kredito rizikos padidėjimu¹⁸. Tokioje analizėje turi būti atsižvelgiama ir į esamą, ir į pagrįstą ir patvirtinamą į ateitį orientuotą informaciją, dėl kurios ateityje galimas pinigų srauto trūkumas gali skirtis nuo praeities patirties.
137. Todėl kredito įstaigos turi naudotis aktualia į ateitį orientuota pagrįsta ir patvirtinama informacija, analizuodamos, ar yra esminis ryšys tarp šios informacijos ir kredito rizikos veiksnių. Kredito įstaigos neturėtų naudotis atmetamąja prielaida dėl daugiau kaip prieš 30 dienų pasibaigusio termino, jeigu jos neįrodė, kad į ateitį orientuota informacija iš esmės nėra susijusi su kredito rizikos veiksniu arba kad šios informacijos negalima gauti ne per didelėmis išlaidomis ar pastangomis.

¹⁸ Pavyzdžiui, kai kuriose jurisdikcijose paskoloms gavėjams įprasta atidėti tam tikrų pozicijų mokėjimą, tačiau iš istorinių duomenų matyti, kad šie praleisti mokėjimai yra visiškai padengiami kitais mėnesiais.

138. Tam tikrais atvejais, kai informacija apie praleistą terminą yra geriausias turimas kriterijus, pagal kurį kredito įstaiga gali nustatyti, kada pozicijos turi būti perkeltos į galiojimo trukmės TKN kategoriją, kredito įstaigos turi skirti ypač didelį dėmesį savo 12 mėnesių TKN apskaičiavimui ir užtikrinti, kad TKN būtų tinkamai nustatomas atsižvelgiant į 9 TFAS numatytus apskaičiavimo tikslus. Be to, kredito įstaigos turi atsižvelgti į tai, jog pernelyg pasikliaunant į praeitį orientuota informacija TKN apskaitos modelis imamas įgyvendinti šališkai, ir užtikrinti, kad būtų įvykdomi 9 TFAS reikalavimuose dėl vertės sumažėjimo numatyti tikslai (t. y. TKN atitinka nurodytus apskaičiavimo tikslus ir apima visus kredito rizikos padidėjimus).

4.4 Priežiūrinis kredito praktikos, tikėtino kredito nuostolio apskaitos ir kapitalo pakankamumo vertinimas

4.4.1 1 principas. Kredito rizikos valdymo vertinimas

Kompetentingos institucijos turi periodiškai vertinti kredito įstaigos kredito rizikos praktikos veiksmingumą.

139. Kompetentingos institucijos turi įsitikinti, kad kredito įstaigos įgyvendino patikimą kredito rizikos valdymo praktiką, aprašytą šiose gairėse, ir jos laikosi. Kompetentingos institucijos turi, be kita ko, įvertinti, ar:

- a. kredito įstaigų vidaus kredito rizikos peržiūros funkcija vykdoma patikimai ir apima visas skolinimo pozicijas;
- b. kredito įstaigos procedūrų ir sistemų, skirtų visų skolinimo pozicijų kredito rizikos pokyčiams laiku identifikuoti, klasifikuoti, stebėti ir valdyti, kokybė yra tinkama ir priimant kreditavimo patirtimi pagrįstus vadovybės sprendimus atsižvelgiama į esamas sąlygas ir įvertinama į ateitį orientuota informacija, įskaitant makroekonominius veiksnius, ir tai tinkamai dokumentuojama;
- c. kredito įstaigos procedūrose jai priimtinas rizikos lygis aprašytas taip, kad užtikrintų, kad skolinimo pozicijos, kurių kredito rizika nuo jų sukūrimo arba įsigijimo padidėjo iki lygio, viršijančio kredito įstaigai priimtina kredito riziką, būtų nedelsiant nustatomos ir tinkamai stebimos, o atidėjinio TKN įvertyje tinkamai atispindėtų nustatytas šių pozicijų kredito rizikos padidėjimas. Kai kredito įstaiga sukuria arba įsigyja skolinimo poziciją, kurios kredito rizika įsigijimo metu viršija įstaigai priimtina kredito riziką, ir tai yra įstaigos skolinimo politikos ir standartų išimtis, kompetentingos institucijos turi įvertinti, ar įstaiga nustatė ir naudoja tinkamas tokių skolinimo pozicijų pirminio identifikavimo, peržiūros, tvirtinimo ir dokumentavimo procedūras ir kontrolės priemones, ataskaitų apie šios politikos taikymo išimtis teikimo vyresniajai vadovybei ir, individualiai svarbių pozicijų atveju, valdymo organui tvarką ir ar šios pozicijos po pirminio pripažinimo yra tinkamai stebimos. Kompetentingos institucijos turi įvertinti, ar taikant kredito įstaigos procesus ir kontrolės priemones atskirai

identifikuojami atidėjinių TKN įverčiai, susiję su nuoseklia kredito įstaigai priimtina rizika ir su rizikingsnėmis skolinimo pozicijomis;

- d. reikiama informacija apie skolinimo pozicijų kredito riziką, kredito rizikos pokyčius, susijusius TKN atidėjinius ir atidėjinių įverčių pokyčius yra reguliariai teikiama kredito įstaigos valdymo organui ir vyresniajai vadovybei (pavyzdžiui, kartą per ketvirtį arba, jei reikia, dažniau);
- e. prognozės, įtrauktos į rizikos vertinimą ir apskaičiavimą, yra ne tik pagrįstos ir patvirtinamos, bet ir nuosekliai atitinka prognozes, kurias kredito įstaiga naudoja kitais tikslais, ir kompetentingos institucijos su visomis jomis gali susipažinti;
- f. kredito įstaigos politika ir procedūros, pagal kurias tikrinamas vidaus kredito rizikos vertinimo modelių tikslumas ir nuoseklumas, yra patikimos.

140. Vykdydamos šiuos vertinimus, kompetentingos institucijos gali pareikalausti, kad kredito įstaiga teiktų papildomą informaciją, kuri nėra viešai atskleista, reguliariai pateikdama priežiūros ataskaitas, specialiąsias ataskaitas arba per patikrinimą vietoje. Be to, kompetentingos institucijos gali naudotis šiais metodais, kad gautų papildomos informacijos, atlikdama vertinimus, kuriuos raginama atlikti toliau aprašytuose principuose.

4.4.2 2 principas. TKN apskaičiavimo vertinimas

Kompetentingos institucijos turi įsitikinti, kad pagal kredito įstaigos naudojamus apskaitos atidėjinių nustatymo metodus galima tinkamai apskaičiuoti TKN pagal taikomą apskaitos sistemą.

141. Vertindamos metodus, kuriais kredito įstaiga apskaičiuoja atidėjinius, kompetentingos institucijos turi įsitikinti, kad kredito įstaiga laikosi politikos ir praktikos, atitinkančios TKN apskaičiavimo principus, aprašytus šiose gairėse, ir, be kita ko, apimančios šias nuostatas:

- a. procedūros, pagal kurias kredito įstaiga apskaičiuoja TKN, yra patikimos, vykdomos laiku ir per jas atsižvelgiama į tam tikrus kriterijus, pavyzdžiui, atnaujintus kredito rizikos mažinimo priemonių (ir visų pirma užtikrinimo priemonių, liekamosios rizikos, atsižvelgus į kredito rizikos mažinimo priemones, rizikos sąryšį su paskolos gavėjo kreditingumo ir galimo poveikio apsaugos veiksmingumo prasme) vertinimus, būsimus pinigų srautus, numatomus atsižvelgiant į veiksnus, susijusius su paskolos gavėju, ir esamas ir būsimas makroekonominės sąlygas, kartu su kita susijusia į ateitį orientuota informacija, kuri turi įtakos numatomam kredito įstaigos skolinimo pozicijos atgaunamumui;
- b. bendrų arba individualių atidėjinių formavimo sistema ir metodika yra patikimos;
- c. bendras skolinimo pozicijoms suformuotų atidėjinių dydis yra tinkamas pagal atitinkamus apskaitos reikalavimus ir atsižvelgiant į kredito įstaigos portfelio kredito riziką;
- d. beviltiškos skolos pripažįstamos tinkamu laikotarpiu suformuojant atidėjinius ir nurašant atitinkamas sumas ir

- e. nepriklausomai nuo to, pagal kokį metodą nustatomas TKN, kredito įstaigos TKN apskaičiavimo vidaus procedūrose atsižvelgiama į kredito riziką, kurią prisiėmė kredito įstaiga, ir į kredito įstaigos skolinimo pozicijų kredito rizikos pokyčius.

142. Kompetentingos institucijos turi patikrinti praktines priemones, nurodytas 4.3 punkte, ir nustatyti, ar TKN apskaičiuojamas tinkamai.

143. Kompetentingos institucijos gali naudotis vidaus ir išorės auditorių darbo, atlikto tikrinant kredito įstaigos kredito rizikos vertinimo ir TKN apskaičiavimo funkcijas, rezultatais¹⁹.

4.4.3 3 principas. Kapitalo pakankamumo vertinimas

Vertindamos bendrą kredito įstaigos kapitalo pakankamumą, kompetentingos institucijos turi atsižvelgti ir į šios kredito įstaigos kredito rizikos praktiką.

144. Vertindamos kredito įstaigos atidėjinių skolinimo pozicijoms lygį kaip bendro kredito įstaigos kapitalo pakankamumo elementą, kompetentingos institucijos turi peržiūrėti jos kredito rizikos praktiką atsižvelgdamos į tai, kad atitinkamos kredito įstaigos TKN procedūros, metodika ir pagrindinės prielaidos turi būti paremtos kreditavimo patirtimi.

145. Vykdydamos vertinimus, kompetentingos institucijos turi patikrinti, ar kredito įstaigoje:

- a. taikomos veiksmingos sistemos ir kontrolės priemonės, kuriomis laiku identifikuojamas, apskaičiuojamas, stebimas ir kontroliuojamas kredito rizikos lygis, reikšmingas kredito rizikos padidėjimas ir įvertinamos kokybės problemos;
- b. analizuojami visi reikšmingi susiję veiksniai, turintys įtakos kredito rizikai ir portfelio atgaunamumui, ir
- c. įdiegtas priimtinas atidėjinių vertinimo procesas, kuris atitinka bent jau šiose gairėse nustatytus principus, įskaitant atitinkamus apskaitos reikalavimus.

146. Vertindamos kapitalo pakankamumą, kompetentingos institucijos turi patikrinti, kaip kredito įstaigos apskaitos ir kredito rizikos vertinimo politika ir praktika veikia kredito įstaigos turtą ir pajamas, ir kartu kapitalo būklę.

147. Jeigu kompetentingos institucijos, vertindamos kredito įstaigos kredito rizikos praktiką, nustato trūkumą, jos turi apsvarstyti, kaip šie trūkumai veikia ataskaitose nurodytų atidėjinių lygį, o jeigu bendra atidėjinių suma yra netinkama pagal taikomą apskaitos sistemą, kompetentingos valdžios institucijos turi tai aptarti su kredito įstaigos vyresniąja vadovybe ir valdymo organu ir prireikus toliau vykdyti atitinkamus veiksmus.

¹⁹ EBI vidaus valdymo gairės (GL44) ir EBI kredito įstaigų priežiūros kompetentingų institucijų ir teisės aktuose nustatytą auditą atliekančio (-čių) auditoriaus (-ių) ryšių palaikymo gairės (EBA/GL/2016/05)

148. Tai yra, jeigu kredito rizikos vertinimo arba TKN apskaičiavimo trūkumai yra reikšmingi arba jie laiku neištaisomi, kompetentingos institucijos turi apsvarstyti galimybę taikyti papildomus nuosavo kapitalo reikalavimus pagal Direktyvos 2013/36/ES VII antraštinės dalies 2 skyriaus III skirsnio 104 straipsnį.